Vas Levec

Vas Levec
Izdala in založila: Krajevna skupnost Levec
Besedilo: Tanja Pilih
Naklada: 300 izvodov
Jezikovni pregled: mag. Lea Felicijan
Oblikovanje: Grafika Gracer, d. o. o.
Tisk: Grafika Gracer, d. o. o.
Levec, avgust 2018

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

94(497.4Levec)

PILIH, Tanja
Vas Levec / Tanja Pilih. - Levec : Krajevna skupnost, 2018

ISBN 978-961-288-672-1

296235520

Beseda avtorice

Spodnja Savinjska dolina ima bogato zgodovino vse od rimskega obdobja naprej, kar dokazujejo tudi številne omembe v pisnih virih. Vendar žal tega ne morem trditi za svoj domači kraj Levec. Pri brskanju po zgodovinskih virih sem komaj zasledila kakšno novico o kraju. Literature o tej temi ni, lokalni zgodovinarji raziskujejo večje kraje po Spodnji Savinjski dolini, pisni viri so redki. Toda vprašanja o kraju in njegovem razvoju so se pojavila tako pri najmlajših kot pri učencih osnovnih šol, zgodovinski razvoj pa zanima tudi starejše krajane. V štiriletnem obdobju sem imela priložnost delati v Krajevni skupnost Levec, ki je najmanjša v Občini Žalec. Obsega le eno naselje – Levec. Tudi pri tem delu so se mi ob različnih prireditvah in tudi ob nekaterih investicijskih projektih postavljala vprašanja, zakaj je tako, kdaj so začeli gradnjo te ali one ceste, kakšno je bilo društveno življenje včasih. Vse skupaj je botrovalo moji odločitvi, da sem se na koncu odločila, da bom zgodovino kraja poskusila napisati sama v diplomski nalogi, ki sem jo zagovarjala pri dr. Božu Repetu na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Brošura, ki je pred vami, je povzetek tega dela. Njen namen je osvetliti zgodovinski razvoj kraja Levec. Zavedam se, da je mnogo ostalo še neraziskanega, mogoče tudi spregledanega. Vendar je nekakšen začetek, osnova za nadaljnje raziskovanje. Osredotočila sem se na pregled razvoja kraja, ki je predstavljen v različnih zgodovinskih obdobjih, poudarek pa bo na 20. stoletju. Pregledala sem časopise s tega področja, in sicer: časnik Večer (med letoma 1945 in 2014), Savinjski vestnik (med letoma 1953 in 1954), Naše delo (leto 1946), Celjski tednik (med letoma 1955 in 1968), Savinjski občan (med letoma 1978 in 1996), Domovina (med letoma 1891 in 1908) in Nova doba (Celje). Izpustila sem opisovanje ljudi, ki so povezani s krajem, tako športniki kot kulturniki in posamezniki na pomembnih položajih. Mogoče najdejo mesto v kateri drugi izdaji, kajti nepošteno bi bilo, da bi izpostavila le nekatere. Upam, da je zbrano gradivo dober vir in izhodišče za nadaljnje raziskovanje.

Tanja Pilih

Uvodnik za knjižico o Levcu

Bogata zgodovina Spodnje Savinjske doline je navdihovala številne rodove pred nami, navdihuje nas, ki soustvarjamo njen utrip, in bo tiste, ki bodo tukaj prebivali za nami. Med devetimi krajevnimi skupnostmi v Občini Žalec je tudi Levec, kraj, razpet med Celjem in Žalcem. Njegov razvoj je marsikateremu krajanu in tudi širši javnosti nepoznan. Knjiga avtorice Tanje Pilih, ki je pred vami, zato osvetljuje vsem nam premalo znano zgodovino kraja. Čeprav so pisni viri o Levcu za starejša obdobja okrnjeni, nam materialni ostanki preteklosti in njegova podoba pripovedujejo o živahnem dogajanju na tem območju – od rimskih izkopanin in rimske ceste, ki je vodila skozi kraj, do lovske in gozdarske postojanke celjskih grofov, domnevnega zverinjaka in gojišča čapelj, ki so jih prodajali na dunajski dvor, vse do naravnih danosti, ki so omogočile donosen razvoj kmetijskih panog. Ne gre izpustiti tudi športnega letališča, ki je še danes edino v Spodnji Savinjski dolini. Posameznikovo razumevanje nastanka in razvoja domačega kraja je ena izmed osnov cenjenja lastne kulturnozgodovinske dediščine. Prebivalci Levca ste vedno imeli močan čut za njeno ohranjanje in skupno dobro, kar je prikazala tudi avtorica s podrobnim opisom društev, ki so in še vedno delujejo v vaši krajevni skupnosti. To je dediščina, ki jo je vredno negovati. Veseli me, da tvorite aktivno lokalno skupnost, v kateri je čut za skupno dobro še vedno zelo živ. Pomembno je opazovati, kar nam je preteklost zapustila, in to v pisni obliki ohranjati za nadaljnje rodove.

Janko Kos
Župan Občine Žalec

Beseda predsednice Krajevne skupnosti Levec

V naši Savinjski dolini že stoletja teče življenje. Od rojstva do groba, od setve do žetve. Po njej že stoletja vodijo poti – bila je del jantarjeve poti, po njej je tekla rimska cesta, selili in plenili so različni narodi. Našim prednikom pa je bila tako ljuba, da so se ustavili, naselili in ostali. Niso jim prizanesli ne kuga, niti kobilice, požari, kmečki upori in vse drugo, kar je prizadelo našo širšo domovino. O vsem tem, o ljudeh, o življenju v naši vasi, pa tudi v sosednjih krajih, ki so povezani z Levcem, piše domačinka, zgodovinarka Tanja Pilih.

Svet Krajevne skupnosti izdaja brošuro o Levcu ob 150-letnici drugega slovenskega tabora v Žalcu, ki je v naši dolini pustil pomembne sledi. Utrdil je pomen slovenskega jezika, prebujal narodno zavest, ohranil je našo identiteto.

V tem letu praznujemo tudi številne druge obletnice: 100 let konca prve svetovne vojne, 100 let smrti pisatelja Ivana Cankarja, 160 let rojstva skladatelja Rista Savina ter 70 let njegove smrti. Pred 180 leti sta se rodila moža, ki sta tudi zaznamovala našo dolino, in sicer Simon Kukec, znani podjetnik, pivovar in hmeljar, ter Janez Hausenbichler, soorganizator drugega žalskega tabora, eden izmed ustanoviteljev čitalnice in župan takratne občine. Pred 200 leti se je rodila prva slovenska pesnica Fanny Hausmannn, ki je živela v dvorcu v Novem Celju.

Dragi krajani, naj vam ta knjižica bogati vaš vsakdan. Naj bo skromen prispevek k ohranjanju slovenstva, slovenskega jezika, naše identitete. Naj vas spominja na tiste rodoljube, naše dede in pradede, ki so zato, da smo ohranili naš jezik, darovali svoja življenja.

Avtorici brošure Tanji Pilih, ki je odlično ujela drobce časa naše vasi, se za njeno vztrajno in z veliko vnemo opravljeno delo najlepše zahvaljujemo.

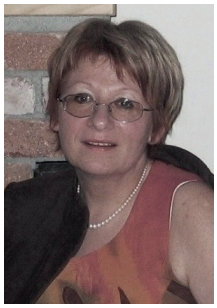

Vladka Dobnik
Predsednica Sveta Krajevne skupnosti Levec

LEVEC

Osnovni podatki

Levec je imel po podatkih Statističnega urada Slovenije v letu 2018 472 prebivalcev, število narašča, saj je bilo v letu 2011 teh 437. Krajevna skupnost Levec obsega 1,8 km^2 in eno naselje Levec. Povprečna starost krajanov je 42,4 leta. Gostota naseljenosti je 272,3[1] prebivalca/km^2.

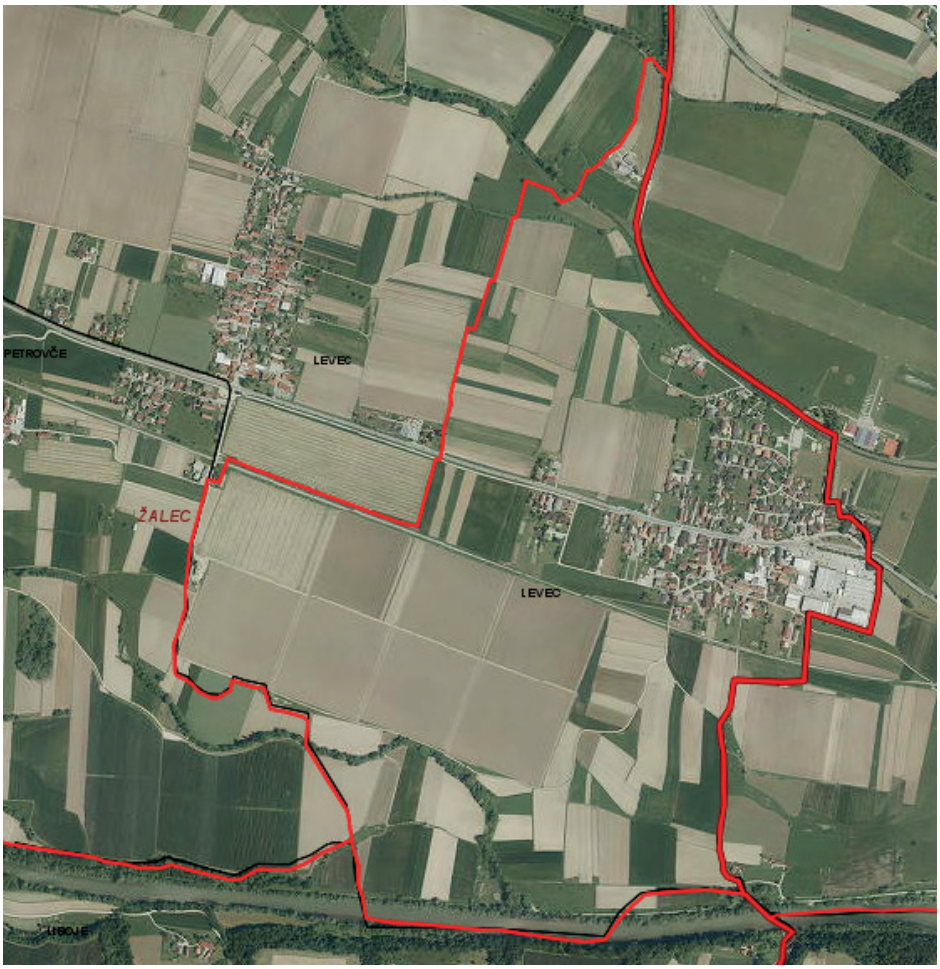

Meje Krajevne skupnosti Levec[2]

1 http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05C5002S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/10_stevilo_preb/25_05C50_prebivalstvo_naselja/&lang=2 (3. 8. 2018)

2 https://gis.iobcina.si/gisapp/m/Default.aspx?a=zalec#a=zalec&zoom=3&lat=122096.78728&lon=517265.12578&layers=BTFFFFFFFFFFFFFFFFTTTTT (3. 8. 2018)

LEGA

Spodnja Savinjska dolina ima kot zemljepisno ime naravnogeografski izvor. Označuje ravninsko območje Savinje in njenih pritokov, ki geološko pripada Celjski kotlini. Dolina, široka 5 km, se razteza na približno 27 km v smeri zahod–vzhod in povsem na koncu doline ali na začetku leži majhna vas Levec. Levec, obcestno ravninsko naselje, leži v Občini Žalec v Spodnji Savinjski dolini. Leži med reko Savinjo in potokom Ložnica. Reka Savinja je s svojim hudourniškim značajem dolini in tudi Levcu vtisnila neizbrisen pečat. Številne poplave tako reke Savinje kot potoka Ložnica so vasi velikokrat povzročile ogromno škodo. Skozi vas tečeta tudi državna cesta Celje–Ljubljana in železniška proga Celje–Velenje, obe sta prav tako pomembno vplivali na razvoj vasi. Sredi vasi se odcepi cesta za levško športno letališče na severu in proti Savinji. Že od vsega začetka je bila vas razpeta med dvema večjima mestoma, to sta Žalec in Celje, zato lahko v časopisnih člankih večkrat zasledimo, da jo enkrat uvrščajo k Žalcu, drugič pa k Celju.

IME KRAJA

Ime Levec naj bi izhajalo iz nemškega imena Lendorf. Blaznik omenja, da je bil prvič omenjen leta 1402 kot Leuendorff v besedni zvezi »travnik pri Levcu«.

V časopisu Nova Doba sem zasledila članek Josipa Brinarja Jezikovni izprehodi po okolici Celjski, v katerem utemeljuje, da je podlaga imena Levec v »lavi«, za kar označujemo stoječo vodo, nekake izgubljene struge rek, kakor jih je bilo mogoče opaziti tudi ob Savinji med Petrovčami in Žalcem. Ta razlaga se Brinarju zdi dosti verjetnejša kot tista, da bi ime izhajalo iz nemškega imena Lendorf.

LEVEC
vas pri Celju

1402: zu *Leuendorff* ain wüssen — (insert v: 30. 5. 1492, kop. iz 16/17. stol., LA)
24. 1. 1436: anderhalbe huben ... zu *Lendorff* — (org. AS)
19. 10. 1436: *Lengendorf* — (kop. iz 15. stol., LA)
1436: ze *Lewndorff* vier hu^{e}ben ... ain hueben zu *Lendorf* ... ain huben zu *Lewndorff* — (Cfk, f. 76, 78', 89', 94)
1436: zu *Leondorf* siben huben vnd ain hofstat daselbs — (Cfk, f. 81')
1436: hof zu *Lenndorff* ... item ain huben daselbs vnd acht hofstat ... sehes huben ze *Leondorff* ... ain huben ze *Lendorff* vnd ain hofstat daselbs — (Cfk, f. 85, 86, 87)
1436: drei huben zu *Leondorf* in Saxenfelder phar gelegen ... ain huben ze *Leondorf* vnd ain hofstet daselbs — (Cfk, f. 99')
1441: ain hube zu *Lendorf* — (Cfk, f. 94)
(1441): ain huben zu *Levndorf* vnd 1 hofstet — (kop. iz 15. stol., LA)
1444: ain huben ze *Lenndorff*, item ain hofstat daselbs ... sechs huben zu *Lenndorff* — (Cfk, f. 110, 114')
17. 1. 1453: zu *Leiendorff* ein wiesen — (kop. iz 18. stol., LA)
13. 6. 1453: *Lewndorff* — (kop. LA)
24. 6. 1454: czu *Lewndorff* ain wisen — (org. LA)
4. 9. 1454: zu *Leondorff* czwo hueben gelegen — (org. AS)
1457—1461: zu *Lenndorff* zwo hu^{o}ben vnd ain hofstat (Cfk LA, f. 2') ... ain hub(e)n zu *Lewndorff* (f. 53') ... zu *Leondorff* sieben huben vns ain hofstat (f. 73, 73') ... vier huben zu *Leondorff* (f. 73')
1. 3. 1458: zu *Lenndorff* zwo huben vnd ain hofstat — (org. AS)
1458: ze *Lewndorf* 4 h — (Kfk, f. 298)
4. 2. 1461: zu *Leondorf* syben hueben vnd ain hofstat daselbs — (GZM VII/97)
1462—1465: 10 huben in dem dorff *Lenndorff* ... 2 huben und 1 hofstatt zu *Lenndorf* — (Starzer 200, 309)
1466: 10 huben in dem dorff *Lenndorf* — (Starzer 316)
ok. 1480: *Lendorff* zwo halb hweben ... das ganntz dorff zu *Lendorff* dient itzt von ainer waid — (urb. Celj., LA)

LEVIČ
vas pri Slovenski Bistrici

ok. 1220—1230: ad *Perhtoldum altera parte Lu^{o}nsnitz 19 mansi** — (Dopsch 23/6-10)
1265—1267: in *Leweintsamt* 12 predia** — (Dopsch 95/7-15)
22. 4. 1387: *Lewtsee ... Leptsche* — (insert v: 25. 7. 1476, org. LA)
ok. 1500: Katzelpach perg ... Jannse zu *Lewtsch* — (urb. Bistr., LA)
ok. 1500: Jannse zu *Lewtsch* — (urb. Sl. Gr., LA)
*: Lokalizacija Kor. 1 (str. 23—25)
**: Lokalizacija Dopsch (str. 95)

LEVIČ
kmetija v k. o. Podgorje pri Slovenj Gradcu (specialka)

1452: Thomas *Leo* — (urb. ŠALj)
1459: na *Leowem* — (urb. ŠALj)
1476: na *Leovem* — (urb. ŠALj)
1498: Rueprecht na *Leouem* — (urb. ŠALj)

Prve omembe kraja[3]

3 Blaznik, Historična tipografija slovenske Štajerske in jugoslovanskega dela Koroške do leta 1500, 1986–89.

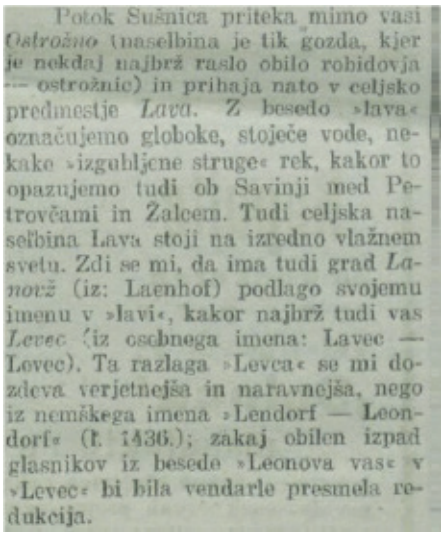

Potok Sušnica priteka mimo vasi *Ostrožno* (naselbina je tik gozda, kjer je nekdaj najbrž raslo obilo robidovja — ostrožnic) in prihaja nato v celjsko predmestje *Lava*. Z besedo »lava« označujemo globoke, stoječe vode, nekake »izgubljene struge« rek, kakor to opazujemo tudi ob Savinji med Petrovčami in Žalcem. Tudi celjska naselbina Lava stoji na izredno vlažnem svetu. Zdi se mi, da ima tudi grad *Lanovž* (iz: Laenhof) podlago svojemu imenu v »lavi«, kakor najbrž tudi vas *Levec* (iz osebnega imena: Lavec — Levec). Ta razlaga »Levca« se mi dozdeva verjetnejša in naravnejša, nego iz nemškega imena »Lendorf — Leondorf« (l. 1436.); zakaj obilen izpad glasnikov iz besede »Leonova vas« v »Levec« bi bila vendarle presmela redukcija.

Ime Levec v časopisnem članku[4]

Na tem mestu pa moram omeniti tudi ljudsko izročilo imena Levec. Že od nekdaj je prevladovalo mnenje, da je vas dobila ime po levih, ki naj bi jih imeli celjski grofje na območju med Ložnico in glavno cesto vzhodno od vasi. Temu območju se še danes reče »Tirgut« (nemško Tiergarden – živalski vrt). Zgodovinsko dejstvo je, da so celjski grofje na tem območju imeli lovišča in tudi manjši zverinjak, nikjer pa nisem našla zapisa, ki bi lahko potrdil, da so imeli tudi leve.

RAZVOJ SKOZI ZGODOVINO

Najstarejših sledov življenja na območju današnje vasi Levec ne moremo določiti, opišem lahko le, kako je poselitev potekala v bližnjem Celju in Žalcu. Če na hitro pogledamo geofizikalno karto Spodnje Savinjske doline, lahko vidimo, da je bila dolina, ki jo obdaja nizko gričevje, vedno hvaležen teren za naseljevanje, tudi območje Levca. Številčnejše najdbe naj bi bile iz obdobja Rima, saj je skozi to območje potekala znamenita rimska cesta Emona–Celeia. Zgodovinar Krones je v svoji knjigi Die Cillier Chronik zapisal, da je bilo Celje sodni dvor Rimljanov kot druga Troja, Žalec v bližini Celja pa castrum Saxonum – tabor Saksoncev v vojnah Rimljanov.[5]

4 Nova doba, 15. 1. 1925, št. 4, str. 3.

5 Vrečar, Savinjska dolina, str. 193.

VPLIV RIMSKE CESTE EMONA–CELEIA NA POSELITEV LEVCA

Ugodne naravne razmere so že v predrimski, posebno pa v rimski dobi prebivalcem ponujale dobre možnosti za življenje v Spodnji Savinjski dolini. Prav rodovitnost, klima in tranzitne danosti so prispevale k poselitvi že v kameni dobi. Vendar ostaja to obdobje precej nejasno, kar lahko trdimo tudi za zgodnja kovinska obdobja. Večjo poseljenost lahko zaznamo v starejši železni dobi, ko je skozi dolino potekala jantarska pot z Baltika na Apeninski polotok. Sklepamo lahko, da so za vodno pot izkoriščali tudi Savinjo, kar se je pozneje dogajalo vse od Rimljanov do 20. stoletja. Omeniti moram pomembno najdbo mlajše železne dobe, ko so se v naših krajih naselili Kelti, to je grobišče v sosednji Drešinji vasi, ki so ga uporabljali tudi v rimskem obdobju. Med izkopavanji je bilo odkritih (in žal večina tudi uničenih) sto žar s pridatki (železni meči, noži, sulice, puščice, ščitne grbe …).[6]

Tudi zaradi jantarske poti se je na vzhodnem delu Spodnje Savinjske doline, ob njeni najnižji točki, že v halštatski oziroma železni in pozneje v keltski dobi razvila prva mestna naselbina, imenovana Keleia.

V rimski dobi, v času cesarja Klavdija (leta 41–45), je naselbina, imenovana Municipium Claudia Celeia, dobila mestne pravice in doživela tudi svoj prvi vrhunec. V času velikih selitev (5. in 6. stoletje) je bilo mesto porušeno. Celje (Cylie) najdemo v Admontski kroniki, ki je nastala med letoma 1122 in 1137. Le sklepamo lahko, da je z vzponom Celja začelo naraščati število prebivalcev tudi v Levcu.[7]

Celeia je imela pomembno vlogo tudi zaradi rimske ceste, ki je bila glavna državna, trgovska in vojaška cesta. Pomembna je bila predvsem zaradi gospodarskega vidika, saj so bile izboljšane možnosti za trgovanje s sosednjimi in tudi bolj oddaljenimi pokrajinami. Za Rimljane pa je bila pomembna predvsem v strateškem pogledu, saj so vsi vojaški pohodi proti Donavi in Balkanu šli po tej cesti. Imenovali so jo tudi »via publica«, kar je pomenilo oznako za cesto, ki jo je provincialna administracija v normalnih razmerah dala trasirati, zgraditi in opremiti. Na sliki lahko vidimo, da je rimska cesta potekala skozi vas Levec ali severno oziroma južno od naselja.[8]

6 http://www.arzenal.si/sarnas/najdisce/5677 (5. 8. 2018)
7 http://www.celje.si/sl/content/preteklost-kne%C5%BEjega-mesta (7. 8. 2018)
8 Pirkmajer, Rimska cesta Emona–Celeia, Celjski zbornik 1985, str. 160.

Trasa ceste od Šempetra do Celja ni imela večjih odklonov od današnje državne ceste, ki poteka skozi to območje. Večje grobišče je bilo v Drešinji vasi, severno od današnje ceste in v Levcu južno od te, zato lahko sklepamo, da je cesta potekala mimo obeh grobišč.

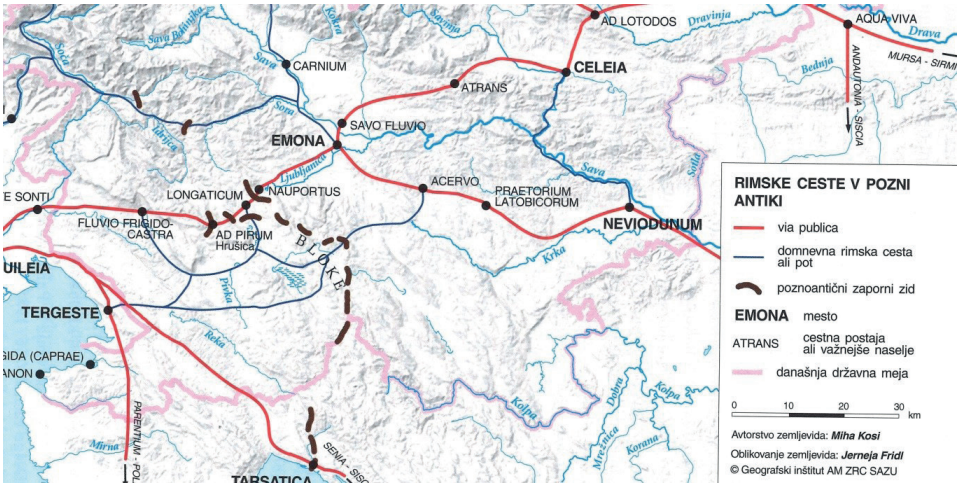

Zemljevid rimske ceste v pozni antiki[9]

Za Celeio so bile ugotovljene tri nekropole: severna, južna in vzhodna. Severna leži na zahodni strani mesta, ob cesti, ki je peljala v Emono. Njene sledove so opazili ob Ljubljanski cesti v Celju, na Lavi in v Levcu. Po tem arheologinja Vera Kolšek sklepa, da se je celeiansko grobišče širilo daleč na zahod, in obžaluje, da so bile terenske raziskave na tem območju onemogočene. To območje je ostalo neraziskano vse do današnjega časa.[10] Avgusta 1978 so delavci pri kopanju vodnega jarka za današnjim trgovskim centrom na globini malo manj kot pol metra zadeli na zbito peščeno plast, ki je bila zelo trdna. Sklepa se, da je tudi tu šlo za ostanke rimske ceste, vendar bi lahko to dejstvo potrdili le s sistematičnim izkopom tega predela.[11] Zavod za varstvo kulturne dediščine je to območje opredelil kot arheološko najdišče: plano grobišče.[12]

9 Kosi, Potujoči srednji vek, str. 14.
10 Kolšek, Municipium claudium celeia, Celjski zbornik 1982–1983, str. 172.
11 Pirkmajer, Rimska cesta Emona–Celeia, Celjski zbornik 1985, str. 160.
12 http://giskd2s.situla.org/rkd/Opis.asp?Esd=23193 (2. 8. 2018)

V Levcu je bilo najdenih tudi več drugih rimskih ostankov. Blizu današnjega Mercator Centra oziroma Repinškove domačije, južno od državne ceste, so pri oranju njive našli tri obdelane marmorne bloke.[13]

Prav tako je bila v bližini tega najdišča na polju pri Levcu najdena rimska ženska glava iz marmorja, za katero lahko rečemo, da je bila globoko občuteno in dobro izvršeno umetniško delo.[14]

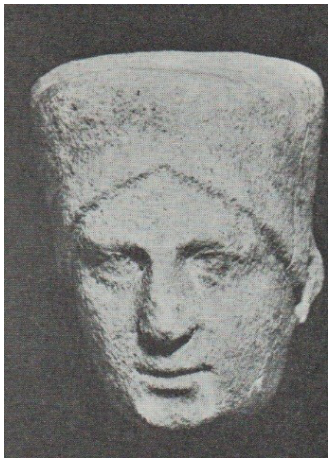

Ženska glava[15]

Arheologinja in muzealka Vera Kolšek je v članku Arheološka najdišča v Savinjski dolini omenila, da je bila v bližini velikih najdišč Ločice in Šempetra na več mestih ugotovljena rimska poselitev tudi v Levcu, zato lahko z gotovostjo trdimo, da je bilo to območje poseljeno že v rimski dobi.[16]

LEVEC V SREDNJEM VEKU

V poznem srednjem veku je Celju v kratki dobi vladanja neizbrisen pečat vtisnila uspešna in ambiciozna rodbina Žovneških gospodov, poznejših celjskih grofov in knezov, ki je s spretno politiko posegla celo v vrhove tedanje evropske politike. Hčere so možili z evropskimi kralji in cesarji. Njihova zgodba se začne v 11. stoletju, ob koncu visokega srednjega veka, v Savinjski krajini, kamor je spadalo tudi območje današnjega Levca. Celoten današnji

13 Celjski zbornik, str. 407.
14 Orožen, Zgodovina Celja in okolice: I. del od začetka do leta 1848, str. 74.
15 Prav tam.
16 Savinjski občan, št. 11, november 1983.

slovenski prostor je bil v tistem času ohlapno vključen v okvir srednjeveške nemške države. Zemlja je v srednjem veku predstavljala element, na katerem sta temeljila celoten družbeni ustroj in tudi gospodarstvo. Savinjska krajina se je raztezala od porečja Savinje preko Save do reke Krke na jugu in na zahodu do izliva Ljubljanice.[17]

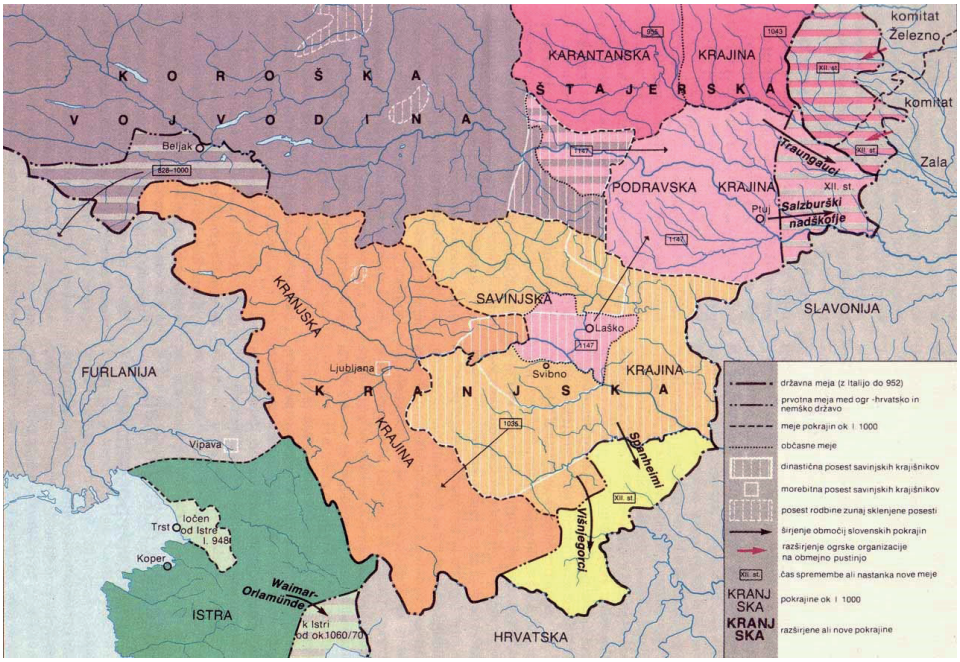

Razvoj slovenskih pokrajin od konca 10. do začetka 13. stoletja
(Izrisal: Ciril Vojvoda)[18]

Veliko posesti si je pridobila koroška grofovska družina Vovbrških. Ti so v 13. stoletju nad Celjem postavili grad, ki je postal središče celjske gospoščine. Po izumrtju vovbrških grofov leta 1322 so te nasledili Žovneški gospodje, ki so bili leta 1341 povzdignjeni v grofovski stan, prevzeli pa so tudi novo ime – grofje Celjski.[19]

Žovneški, ki so dobili najprej grofovski in nato še knežji naslov, so si Celje izbrali za prestolnico. Sprva je bil sedež Celjskih Gornje Celje (Stari grad), že okrog leta 1400 pa nova renesančna zgradba v mestu, imenovana Spodnji

17 Fugger Germadnik, Grofje in knezi Celjski, str. 9.
18 http://www.savel-hobi.net/leksikon/zgodovina_sl/nemskop2.htm (31. 7. 2018)
19 Hren Medved, Jedlovčnik, Stare razglednice Celja, str. 19.

grad. Celjska naselbina je s tem veliko pridobila. Pod grofi Celjskimi se je začela vedno hitreje razvijati tudi trška naselbina Celje. Leta 1436 je cesar Sigismund Luksemburški grofe Celjske povzdignil v državne kneze Rimsko-nemškega cesarstva in jih tako razvezal odvisnosti od Habsburžanov. 11. aprila 1451 je Friderik II. Celjski na prošnjo »vseh naših meščanov našega Celja« Celju priznal vse pravice štajerskih mest.[20]

Kje je stala prvotna naselbina Žalec, ki se v srednjeveških virih iz leta 1436, 1445 in 1466 omenja kot stari Žalec, ni znano. V času prve omembe kraja Žalec je ta bil v lasti družine Traungavcev, in sicer je v njihovo posest prišel leta 1147. Kot trg se omenja že sredi 13. stoletja. Leta 1363 pa je prešel v roke Celjskih. Za to časovno obdobje nisem za vas Levec nikjer zasledila kakršnihkoli podatkov.[21]

Blizu Ložnice, vzhodno od Levca, so Celjski imeli gozdni dvor, kjer je bilo pozneje tudi središče deželnoknežje gozdne uprave. Med Ložnico in glavno cesto je travnik, ki se še zdaj imenuje »Tirgut« (Tiergarten – zverinjak). Kot sem omenila že v poglavju o imenu vasi, naj bi po ljudskem izročilu tu imeli leve, od tod ime Levec. Gozdni dvor so ustanovili pokneženi grofje Celjski, ki so v takratnem oskrbovalnem gozdu postavili lovski dvorec in gozdarsko upravo ter nastavili gozdarja. Gozd je bil najbližje grofovsko lovišče, v ograjenem Tirgutu pa so gojili divjačino.[22]

Sčasoma so gozdove izsekali in zemljo kultivirali, dvoru so dodali več podložnikov ter mu dodelili ribiške in lovske pravice. Tako se je Gozdni dvor povzpel med pomembna posestva, vnesli so ga tudi v mestni kataster in štajersko knjigo stanovskih nepremičnin.[23] Gozdni dvor omenjam predvsem zaradi njegove bližine kraju in posledičnega vpliva nanj.

Fevdne knjige celjskih grofov in posamezne listine navajajo tudi dva dvora v Levcu. Kje natančno sta bila, ne vemo. Vemo le, da je bil eden izmed njiju podeljen Petru Obračanu, drugi pa Ivanu Fürchteneckerju.[24] V ljudskem izročilu pa se je večkrat omenjalo, da je bil v Levcu dvor med Repinškovo domačijo in trgovskim centrom (nekdanji Eurocom, hišna številka 56).

20 Fugger Germadnik, Grofje in knezi Celjski, str. 9.
21 Kač, Monografija Žalca, str. 22.
22 Orožen, Zgodovina Celja in okolice: I. del od začetka do leta 1848, str. 165.
23 Dunder, Štajerski raj: Savinjska dolina in Novo Celje na južnem Spodnjem Štajerskem, str. 183.
24 Orožen, Zgodovina Celja in okolice: I. del od začetka do leta 1848. Celje, str. 168.

Imel naj bi tudi svoj drevored, del katerega naj bi bili drevesi zraven Lesnine. V njem so bile še nekaj let nazaj vidne freske in bogato leseno stopnišče. Kot plemiča, ki sta dobila v fevd dvorec v Levcu, se omenjata tudi brata Jošt in Ivan Furchtenegger. Ali gre za istega človeka kot prej, glede na to, da sta si priimka zelo podobna, ni znano.[25]

Stavba, kjer naj bi bil levški dvor[26]

Leta 1456 je izumrla evropsko pomembna rodbina knezov Celjskih, nasledili so jih Habsburžani, ki so združili večino nekdanje celjske posesti na tem delu slovenskega ozemlja. Celje se je potem razvijalo v trgovsko-obrtniško in upravno središče. Območje vzhodno od Levca je bilo pomembno tudi v času Habsburžanov. Nemški kralj, cesar Svetega rimskega cesarstva Maksimiljan I. Habsburški, je posebno skrb posvečal tudi temu območju. Njegova skrb sta bila zverinjak v Tirgutu in Ostroženski gozd. Ve se, da je bil zverinjak ograjen in da so v njem po cesarjevem naročilu gojili čaplje. Še konec 16. stoletja so jih kot dragocenost pošiljali na Dunaj, nato pa je reja čapelj močno upadla.[27] Ta podatek me je preseneti, saj od nekdaj velja, da naj bi na tem območju imeli leve, zato so čaplje kar veliko presenečenje.

25 Orožen, Zgodovina Celja in okolice: I. del od začetka do leta 1848, str. 270.
26 Osebni arhiv.
27 Orožen, Zgodovina Celja in okolice: I. del od začetka do leta 1848, str. 323.

Tiergarten[28]

S smrtjo poslednjega celjskega grofa je ogromna posest rodu po krajši borbi z drugimi pretendenti prešla v roke Habsburžanov, kjer pa ni ostala dolgo združena. Novi gospodarji so potrebovali denar, zato so gradove in gospoščine zastavljali in prodajali. Najdlje se je obdržala največja in hkrati tudi najpomembnejša gospoščina, celjska, ki pa je žal na vrsto prišla leta 1750. Prva značilnost tega obdobja v Spodnji Savinjski dolini je propadanje gradov in grajenje udobnejših graščin. Druga pa je delitev gospoščin in postopno razkrajanje fevdalnega reda.[29]

LEVEC V NOVEM VEKU

TURKI

Leta 1471 so se pred Celjem prvič pojavili osmanski bojevniki, a jim je obzidje onemogočilo oplenitev mesta in njegovih prebivalcev, zato so pustošili po Savinjski dolini. Hudo škodo zaradi turških vpadov je utrpel tudi Žalec, saj so ga Turki oropali in požgali. Podobno je bilo tudi leta 1480. V bližini Levca so Turki taborili leta 1478 v Petrovčah, ko so prišli čez Koroško na Štajersko.[30]

28 http://www.arhej.com/projekt-podrobno/11 (30. 7. 2018)
29 Baš, Celjski grofi in njihova doba, Celjski zbornik 1951, str. 28.
30 Kač, Monografija Žalca, str. 27.

KUGA

Turška nevarnost je bila le ena izmed tegob srednjega veka. Že od 14. stoletja naprej so bile pogoste epidemije kuge, po deželi so pustošili roji kobilic, pogoste so bile številne vremenske nezgode, kot so poplave in neurja ter s tem povezana velika lakota. Kobilice so na tem območju pustošile v letih 1360, 1480 in 1782.

Velik udarec pa je prebivalstvu v Spodnji Savinjski dolini prizadejala kuga, ki se je pojavila že v 14. stoletju, toda za naše kraje se poročila o kugi nanašajo na 16. in 17. stoletje. Za žalsko okolico in trg je bilo najhuje v 17. stoletju. Letu 1600 sta sledili katastrofalni leti 1646 in 1647. Na slovenskih tleh je v tem obdobju poleg ptujske okolice najbolj trpela ravno celjska četrt. Umrlo je na tisoče ljudi, nekateri kraji so ostali celo brez prebivalcev, zato je zastalo tudi gospodarsko življenje. V celjski okolici je kuga pobrala okoli 400 ljudi.

V savinjskem okolišu je kuga najbolj divjala ravno v Levcu in sosednji Drešinji vasi. Iz obeh vasi naj bi prinašali mrliče na žalsko pokopališče. Da se prebivalstva ne bi preveč strašilo, je bilo prepovedano zvoniti.[31]

V Levcu je kuga najhuje morila leta 1676 in 1682. Na križišču ob glavni cesti je poznogotsko znamenje iz prve polovice 16. stoletja. V Levcu mu pravijo kužno znamenje; nastalo naj bi v času, ko je kuga morila po vasi. V članku iz Savinjskega občana se omenja tudi kot turški križ. Zato njegovega pomena ne moremo natančno določiti. Spodnji fotografiji prikazujeta znamenje leta 1923 (stalo naj bi pri »hišni številі 6, pri Srebotnjak«) in leta 2018, po obnovi Krajevne skupnosti Levec.

31 Kač, Monografija Žalca, Žalec, str. 29.

Znamenje leta 1923 in 2018[32]

KMEČKI UPORI

Že leta 1653 je na tleh Spodnje Savinjske doline izbruhnil kmečki upor. Kmetje so se upirali že prej, tudi ob vseslovenskem uporu leta 1515, ko je vrelo v vsem Posavinju, in sicer po odločilni bitki pri Celju, ko je plemiška vojska pod vodstvom Jurija Herbesteina popolnoma potolkla kmete, nato pa udarila po Savinjski dolini. Drugi kmečki upor, leta 1628, je imel jedro prav na tleh Savinjske doline. Svoj višek je doživel maja leta 1635 na posestvih Feliksa Schrottenbacha na gospostvu Ojstrica med Trbovljami in Vranskim. Puntarjev je bilo okoli 15.000. Plemiška vojska in krajišniki so skupaj dosegli, da je kmečka vojska hitro razpadla, sledila so zaslišanja upornikov.[33]

Ob koncu 16. stoletja je Celje in tudi Žalec zajelo novo duhovno gibanje – luteranstvo, vendar ga je na začetku 17. stoletja uničilo močno protireformacijsko gibanje. Na tem mestu bi želela omeniti tudi cerkev v Govčah, ki je bila zgrajena za potrebe številčne in močne protestantske skupnosti s Celjskega, sočasno so poleg cerkve gradili tudi šolo. Njen pomen je tako velik zato, ker je bila to edina protestantska zgradba na ozemlju današnje

32 http://www.etno-muzej.si/sl/digitalne-zbirke/fran-vesel/semf-0005383 (17. 7. 2018), osebni arhiv.

33 Kač, Monografija Žalca, str. 32.

Slovenije. Žal je cerkev leta 1600 razstrelila protireformacijska komisija. Po koncu kmečkega upora in zatrtju protestantizma leta 1630 so se morali vsi privrženci nove vere spreobrniti ali pa zapustiti naše kraje. V drugi polovici 17. stoletja je življenje v trgu Žalec potekalo mirneje.[34]

LEVŠKA GMAJNA

Levec je imel dve gmajni, Zgornjo in Spodnjo. Zgornja je bila tik za naseljem, z večjim delom na severni strani Ložnice in manjšim na južni strani. Na gmajni se v potok Ložnica zliva potok Pirešica, na njunem sotočju je bil mlin. Med obema potokoma je bila svinjska gmajna. Del gmajne na južni strani Ložnice je dobil ime Ograda in Mala gmajna. Na sredini Velike gmajne je bil Log, ki pa ni bil najbolj rodoviten; na tem območju je danes letališče. Na vzhodu je gmajna segala vse do mlina ob Ložnici, danes Joštovega mlina. Na južni strani je bil Tirgut, ki je bil nekoč last Celjskih in je segal do vasi Levec. Glavni del gmajne je bil ograjen, razen svinjske. Na severnem koncu vasi, na začetku gmajne, je bila paštva, črednikova hišica. Imela je vežo, lopo in kuhinjo, pa tudi sobo za pastirja in njegovo družino.

V tej kuhinji so vaščani sušili konopljo in lan. Pastir je imel rog, s katerim je zjutraj in popoldne pozival Levčane, naj odvežejo živino in mu jo predajo. Domov se je živina vračala sama, pastir je pasel tudi svinje. Zadnji pastir je bil Janez Lukanc. Na levški gmajni so pasli veliki in mali posestniki, vseh skupaj jih je bilo 42, dva sta bile iz drugih vasi, in sicer iz Medloga in Arje vasi.[35]

V času Marije Terezije so gmajne še šteli za last gosposkih, deloma pa že za last kmetov oziroma meščanov. Takšen primer so tudi Levčani, ki že okrog leta 1690 nastopajo kot pravi posestniki svoje gmajne, v pogajanjih s Celjani se njihovi zemljiški gospodje sploh ne omenjajo.[36]

Celjska mestna zemljiška posest je bila za meščane dragoceni vir. Konec 18. stoletja se je še neoddano mestno ozemlje označevalo kot gmajna in zanjo je veljalo načelo, da se ne sme prodati. Največji gmajni za Celje sta bili Gornja Gmajna, ki je bila ob pritoku Ložnice med gozdnim dvorom (zdajšnjim Joštovim mlinom) in je mejila na levško, ter gmajna pri Golovcu.

34 Kač, Monografija Žalca, str. 30.
35 Orožen, Gmajne na področju srednje Savinje in njenih pritokov, Celjski zbornik 1957, str. 174.
36 Orožen, Gmajne na področju srednje Savinje in njenih pritokov, Celjski zbornik 1957, str. 157.

O levški gmajni je bilo mnogo govora in nekaj razburjenja konec 18. stoletja. Leta 1692 so se meščani lotili regulacijskih del pri potoku Ložnica. Zgradili so novo strugo, staro pa zavarovali s plastjem. Levčani so pomagali pri delu, saj so menili, da je to koristno tudi za njih. Toda grofu Schrattenbachu iz Prebolda in Ojstrice, tedanjemu lastniku freinberškega marofa,[37] to ni bilo najbolj po volji. Celjani so razmišljali celo o tem, da bi na delo hodili z orožjem. Dobro sodelovanje z Levčani pa ni bilo trajno. Ko so leta 1722 Levčani in Ložničani na mestni gmajni sekali grmovje, sta morala gozdni hlapec in sodni sluga po naročilu mestnega sveta opazovati dela. Če bi našla koga, ki bi želel sekati in voziti z mestne gmajne, sta mu morala vzeti voz in sekiro. Do spopada med Levčani in Celjani je prišlo leta 1760.[38]

Ko je Marija Terezija leta 1768 s patentom ukazala delitev vseh srenjskih pašnikov, so o tem začeli razmišljati tudi Celjani. Že leto pozneje je želel mestni svet gmajno na tem območju dokončno razdeliti. Naleteli so na nasprotovanje tako okoliških kmetov kot lastnih in tujih podložnikov ter tudi Levčanov, zato se je rešitev vprašanja zavlekla. Delitev je začela veljati 7. junija 1776, ko so se pogodili z Levčani. Pri tem so ravnali zelo velikodušno, saj so vedeli, da kmetje pašo potrebujejo za živino. Meščanom, ki so imeli poprej dele gmajne ob levški meji, so jo, da bi jo dali Levčanom, celo zamenjali.[39]

Leta 1867 je celjska okoliška občina zahtevala od Ložničanov razdelitev gmajne in ti so po navodilih gmajno razdelili ter postavili mejnike. Delitev je potekala na podlagi višine davka, zato so bili manjši upravičenci zelo nezadovoljni. V Levcu sta bila dva kovača, ki sta nezadovoljnežem priskrbela kladiva. Nato so ti ponoči razbili vse postavljene mejnike. Nova delitev gmajne je bila šele leta 1897, vendar ta delitev ni bila vpisana v zemljiško knjigo. Leta 1927 so gmajno še enkrat izmerili in delitev vpisali v zemljiško knjigo.[40]

37 Prednik Kristininega dvora, današnje vrtnarske šole v Medlogu.
38 Orožen, Zgodovina Celja in okolice, Od začetka do leta 1848, str. 358.
39 Prav tam.
40 Orožen, Gmajne na področju srednje Savinje in njenih pritokov, Celjski zbornik 1957, str. 174.

GOSPOŠČINA NOVO CELJE IN LEVEC

Leta 1750 je Marija Terezija prodala grofu Antonu Gaisrucku grad Zgornje Celje in gospoščino z vsemi pripadnostmi ter pravicami, spodnji celjski grad pa si je obdržala zase. V njem je uredila vojašnico, prvo v mestu. S tem je gospoščina izgubila upravno središče. Leta 1752 je umrl lastnik gospoščin Brunberg in Schöbichl, baron Franc Miglio. Brunberg je bil poznan že v visokem srednjem veku in je stal na polju med Petrovčami in Žalcem. Grof Gaisruck si je pridobil obe gospoščini. Brunberg je podrl in na njegovem mestu zgradil lepo gospoščino po vzoru dunajskega Schönbrunna, graščino je poimenoval Novo Celje.[41]

Leta 1761 je grofa Gaisrucka nasledil brat Ivan Karol, njega pa leta 1835 Jožef Ludwig Haussmann, ki je bil poslednji fevdalni gospodar graščine. Haussmann, neplemič, oče verjetno prve slovenske pesnice Fanny Haussmann, je svojo gospoščino še širil. Kupil je posestvo Plevna z dvorcem, pridobil si je tudi gozdni dvor ob Ložnici. Pri tem dvoru je bilo lepo dominikalno posestvo, ki je segalo vse do Levca. Pridobil je tudi lepo pristavo ob Savinji, poznejši Kristinin dvor (zdajšnja vrtnarska šola). Tako združena gospoščina je bila precej velika, štela je 3125 podložniških kmetij z domačijami in kar 1475 zemljišč, ki so se lahko samostojno odtujevala.

Jedro novoceljske gospoščine je bilo v vzhodni polovici Spodnje Savinjske doline. Med naselja z novoceljskimi podložniki je spadal tudi Levec.[42]

Tudi cerkev in cerkveni služabniki so svoj obstoj opirali na fevdalni podlagi. Pri celjski župni cerkvi sta se razvili dve gospoščini. Prva je bila cerkvena gospoščina sv. Danijela, druga pa opatijska gospoščina. Cerkvena gospoščina sv. Danijela je imela mnogo podložnih zemljišč v neposredni bližini Celja, tako je imela podložnike tudi v Levcu. Večinoma je cerkev od njih dobivala žitno desetino v snopih in vrečah.[43]

Opatijska gospoščina je imela pet uradov: libojskega, griškega, leškega, ponikvanskega in breškega. Iz urbarja, ki je nastal leta 1757, je razvidno, da je Levec spadal pod griški urad. Ali so Levčani zato plačevali dvojne dajatve, še ni preverjeno.

41 Baš, Celjski grofi in njihova doba, Celjski zbornik 1951, str. 29.
42 Baš, Celjski grofi in njihova doba, Celjski zbornik 1951, str. 30.
43 Baš, Celjski grofi in njihova doba, Celjski zbornik, 1951, str. 36.

GOZDNI DVOR IN LEVEC

Omenila sem že, da je v bližini Levca, na vzhodni strani, stal Gozdni dvor (Forsthof), ki je bil zaradi njegove bližine povezan tudi z življenjem vaščanov.

Leta 1759 je plemeniti Jakomini odkupil posestva Gozdnega dvora od gospoščine gradu Celje oziroma od grofa Antona Gaisrucka, lastnika Novega Celja. Leta 1835 pa ga je odkupil Josef Ludwig Hausmann. V knjigi Štajerski raj je Venceslav Jurij Dunder o njem zapisal: »Gozdni dvor, dvorec in dominikalna posest, last gospoščine Novo Celje, z mlini ob Ložnici, ob cesti v ravnini, četrt ure od Celja, pol ure od železnice. V zatrepu mlina je vzidan rimski spomenik, ki so ga našli v bližini.«[44] Med gozdnim dvorom in Tirgutom pa je bil ob Ložnici tudi mlin, ki je bil zgrajen leta 1780. Bližina okrožnega središča Celja in številnih naselij, tudi Levca, je zagotavljala njegovo stalno obratovanje. Boljše lege, kot je njegova ob cesti Dunaj–Trst, si ni bilo mogoče želeti. Sklepamo lahko, da je njegov razvoj vplival tudi na vas Levec in njene prebivalce.

O Levcu pa je dejal: »Občina v okraju Novo Celje, ki mu je podložna, župnija Žalec, četrt ure jugovzhodno od Novega Celja, na ravnem ob cesti.«[45]

V smeri iz Žalca proti Celju, na levi strani ceste, je bilo najdeno tudi arheološko najdišče. Podatki kažejo, da so bile stavbe v okolici najdišča v uporabi vsaj 400 let.

Najdeni so bili ostanki stavbe, ki je bila verjetno pristava dvorcu Forsthof ali pa so v njej bivali oskrbovalci Zverinjaka. Na tem področju je bila najdena velika količina keramike in pečnic.[46] Obstaja možnost, da je bila na tem prostoru lončarska oziroma pečarska delavnica. Keramika in pečnice so datirane okvirno od 16. stoletja naprej.[47]

44 Dunder, Štajerski raj: Savinjska dolina in Novo Celje na južnem Spodnjem Štajerskem, str. 135.
45 Prav tam.
46 Plošča iz žgane gline.
47 http://www.zvkds.si/files/uploads/files/publication/zemlja_pod_vasimi_nogami.pdf (1. 8. 2018)

Zemljevid Levca leta 1861[48]

18. stoletje je minevalo predvsem v znamenju reformskih teženj Marije Terezije in Jožefa II. Politična uprava je ostala v rokah zemljiških gospostev. Namesto srednjeveških upravnih enot so leta 1771 uvedli občine z oštevilčenimi hišami, predvsem zaradi boljšega nadzora nad zemljiško posestjo in obdavčitve.[49]

Celje je postalo sedež večje upravno-teritorialne enote – kresije, kar je povzročilo hiter razvoj mesta in posledično njegovo širitev. Leta 1785 so začeli rušiti mestno obzidje, in to je povzročilo širjenje mesta.[50] V Škofijskem arhivu Maribor sem zasledila, da je bilo konec 18. stoletja v Levcu le okoli 35 hišnih številk.

V vojaškem zemljevidu Slovenije med letoma 1763 in 1787 so bile v Levcu opisane naslednje trdne zgradbe:

- pristava[51] v smeri od ceste proti jugu,
- enonadstropna pristava ob potoku Ložnica,
- nekaj pozidanih hiš,
- proti Žalcu ob cesti nekaj enonadstropnih hiš.

48 Dunder, Štajerski raj: Savinjska dolina in Novo Celje na južnem Spodnjem Štajerskem, str. 429.
49 Kač, Monografija Žalca, str. 36.
50 Hren Medved, Jedlovčnik, Stare razglednice Celja, str. 21.
51 Pristava je bila hiša oziroma manjši grad z gospodarskimi poslopji in zemljiščem, ki so pripadali graščini.

Zemljevid Levca v 18. stoletju[52]

Potok Ložnica je imel kamnito, deloma ilovnato, deloma tudi muljasto dno. Širok je bil deset do 15 korakov, globok dva do pet oziroma šest čevljev. Čezenj je potekal lesen most. Pot skozi Levec je opisana kot komercialna, dobra pot.[53]

Lehndorf[54]

52 Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787 – Karte – 5. zvezek, str. 113.
53 Prav tam.
54 Prav tam.

19. STOLETJE

Prva desetletja po osvoboditvi od tlačanstva je bila Spodnja Savinjska dolina uboga in skromna, samo kraji ob glavni cesti Žalec–Vransko so še dajali vtis bogastva. Tudi sosednji mesti Celje in Žalec sta se počasi začeli prebujati in razvijati. Dolino je na noge dvignilo šele hmeljarstvo, in to je zelo spremenilo njeno podobo. Prvi je hmelj v Savinjski dolini začel gojiti leta 1854 Franc Žuža, trajno pa ga je uvedel Josip Bilger. Njemu so sledili Janez Hausenbichler in drugi.

Za razvoj kraja je pomembna povezanost z drugimi večjimi središči takratnega časa. Jože Curk v svojem članku, v katerem opisuje cestno omrežje, navede, da je mimo Levca potekala Tržaška državna glavna poštna in komercialna cesta, ki je okoli leta 1820 tekla po trasi Gradec–Maribor–Celje–Trojane, na kateri je bila vrsta cestnih in poštnih postaj. Opisuje tudi Zaloško deželno pot, ki se je od glavne Tržaške ceste odcepila prav pred Levcem pri mostu čez Ložnico in je tekla mimo gospoščine Zalog, nastala je že leta 1817. Popisani so tudi cestni mostovi na Savinji, ki jih je takrat bilo 11 (10 lesenih in en zidan), eden izmed lesenih je bil tudi v Levcu.[55]

Večja prelomnica za Celje pa je bila izgradnja železnice Dunaj–Trst. Leta 1846 je v Celje prispela prva lokomotiva iz Gradca, izgradnja železnice je povzročila razvoj mestnega gospodarstva.[56] Za Levec je bila pomembna tudi izgradnja železniške proge Celje–Velenje, ki se je začela 24. aprila 1891 in je potekala mimo vasi, uradno odprtje je bilo 27. decembra 1891. Prvi vlak na tej progi so pozdravljali številni, vlak se je ustavljal tudi v Petrovčah in Žalcu.[57]

O razvoju Levca v 19. stoletju imamo malo podatkov. Žal moram omeniti, da je 26. februarja 1852 pogorela vsa vas. V celjski kroniki sem zasledila zapis, da so 7. marca 1852 prostovoljci iz Celja organizirali zbiranje denarja za Levčane, in sicer s pomočjo gledališke igre.[58] Sklepamo lahko, da ravno zaradi požara in posledično stagnacije razvoja vasi ni bilo objav o Levcu v časopisih, niti kraj ni bil omenjen v drugi literaturi.

55 Curk, Cestno omrežje na slovenskem Štajerskem v prvi polovici 19. stoletja, Časopis za zgodovino in narodopisje, str. 238–268.
56 Hren Medved, Jedlovčnik, Stare razglednice Celja, str. 21.
57 Sore, Železniška proga Celje–Velenje–Dravograd in velenjski železničarji, str. 208–210.
58 Orožen, Celska kronika, str. 226.

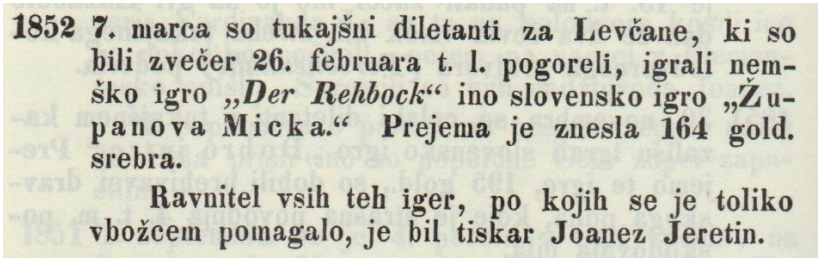

1852 7. marca so tukajšni diletanti za Levčane, ki so bili zvečer 26. februara t. l. pogoreli, igrali nemško igro „*Der Rehbock*“ ino slovensko igro „Županova Micka.“ Prejema je znesla 164 gold. srebra.

Ravnitel vsih teh iger, po kojih se je toliko vbožcem pomagalo, je bil tiskar Joanez Jeretin.

Zapis v Celski kroniki[59]

Če sklepamo po podatkih časopisnega članka iz leta 1940, je vas pogorela še enkrat leta 1870. Šest let prej so pogorele skoraj vse Petrovče, 1867 pa 84 hiš v Drešinji vasi.[60]

Iz tega obdobja sem zasledila tudi, da je na drugem slovenskem taboru, ki je bil leta 1868 v Žalcu, sodeloval tudi Levčan Andrej Pintar iz Levca. Iz tega lahko sklepamo, da so bili na taboru navzoči tudi drugi Levčani. 6. septembra 1868 je bil izjemno pomemben datum v zgodovini Žalca. Takrat je namreč v Žalcu potekala manifestacija slovenstva, ki je zahtevala Zedinjeno Slovenijo ter ustanovitev narodne čitalnice. Ta manifestacija in hkraten razvoj hmeljarstva sta Žalec dvignila med pomembnejše kraje Spodnje Štajerske.[61]

Da so bili vaščani Levca narodno zavedni, priča tudi dejstvo, da so sodelovali pri prvem občnem osnovalnem zboru Telovadnega društva Sokol v Celju septembra 1890. Zbor so morali zaradi odpora celjskih oblasti prestaviti v Žalec. Ko se je sprevod sokolov iz Celja odpravil v Žalec, so jih v Levcu pričakali lepo okrašeni vozovi.[62]

J. A. Janisch je v svojem topografsko-statističnem leksikonu za Štajersko o Levcu zapisal: »Lendorf (slov. Levec), vas pri lokalni skupnosti Pletrovitsch (Petrovče), na območju Celja, pripada žalski fari in petrovškemu šolskemu okolišu, obsega 1301 joh,[63] 748.000 kvadratnih klafet,[64] ima 101 hišnih številk, 543 prebivalcev, 261 moških, 282 žensk.[65]

59 Prav tam.
60 Slovenski gospodar, št. 27, leto 74, 3. julij 1940.
61 Kač, Monografija Žalca, str. 59.
62 Celjski zbornik 1997, Z Narodnim domom se je celjskemu nemštvu razbila jedna čeljust, str. 12.
63 Joha: nekdanja ploščinska mera – 57,55 ara.
64 Klafeta: stara merska enota za površino,
1 kvadratna klafeta = 36 kvadratnih čevljev = 3,5966 m^2.
65 Ti podatki so skupni in zajemajo tako vas Levec kot Arjo vas.

Zajema dva kraja, Arndorf in Lendorf. Lendorf ima 53 hišnih številk z 297 prebivalci (137 moških in 160 žensk), leži ob glavni trgovski poti med Savinjo in Ložnico ter je pol ure oddaljen od Petrovč.

Lendorf po površini meri 129 joh, 700 kvadratnih klafter, od tega 1300 kvadratnih klafter polja, 9 joh, 1200 kvadratnih klafter travnikov in 118 joh, 1400 kvadratnih klafter pašnikov.«

20. STOLETJE, ODLOČILNO ZA RAZVOJ KRAJA

UPRAVNOPOLITIČNO PODROČJE

Tekoča številka	Politični okraj, sodni okraj, krajevna občina, kraj	Površina v hektarih	Število hiš	Navzoče prebivalstvo										Poklicni dostavki
				skupaj	moško	žensko	katoliško	evangeljsko	izraelitsko	drugo	Občevalni jezik avstrijskih državljanov: nemški	slovenski	drugi	Inozemci	
3	Kostrivnica, Kostreinitz		67	270	137	133	270	.	.	.	.	270	.	.	
4	Osredek		18	81	38	43	81	.	.	.	.	81	.	.	
5	Planinca, Planinza ⊞ (4, 5)		28	96	49	47	96	.	.	.	.	96	.	.	
6	Podlesje		21	73	35	38	73	.	.	.	.	73	.	.	
7	Sotensko (✣)		12	57	30	27	57	.	.	.	.	57	.	.	
8	Sveti Jakob, Sankt Jakob		26	132	62	70	132	.	.	.	.	132	.	.	
9	Trnov		30	89	41	48	89	.	.	.	.	89	.	.	
10	Traka Gorca		21	62	30	32	62	.	.	.	.	62	.	.	
11	Vezovje ⊞ (9, 10, 11)		31	103	52	51	103	.	.	.	.	103	.	.	
12	Vodice, Woditze		30	148	68	80	148	.	.	.	.	148	.	.	
13	Vodruš, Wodrusch ⊞ (7, 8, 13)		47	198	99	99	198	.	.	.	.	198	.	.	
8	**Nova Cerkev, Neukirchen**	2097	461	**1852**	**899**	**953**	**1852**	.	.	.	11	**1835**	.	6	
1	ČrešKova, Tschreschkowa ⊞ (1, 13)		40	106	57	49	106	.	.	.	.	106	.	.	
2	Homec ⊞ (2, 4, 16)		23	92	43	49	92	.	.	.	.	92	.	.	
3	Hrenova		36	153	72	81	153	.	.	.	.	153	.	.	
4	Landek, Landegg		29	113	58	55	113	.	.	.	.	113	.	.	
5	Lemberg ⊞ (3, 5, 14)		27	114	50	64	114	.	.	.	3	111	.	.	
6	Nova Cerkev, Neukirchen ⊞ (6, 8 d., 16)		51	235	103	132	235	.	.	.	.	235	.	.	
7	Novake ○ ⊞ (7, 9, 8 d., 10 d., 11)		29	88	51	37	88	.	.	.	.	88	.	.	
8	Polže, Schneckendorf		22	99	45	54	99	.	.	.	.	99	.	.	
9	Razdelj, Rasdel		17	77	37	40	77	.	.	.	.	77	.	.	
10	Socka, Sotzka ⊞ (10 d., 12)		53	206	104	102	206	.	.	.	8	194	.	4	
11	Straža, Straže		14	62	34	28	62	.	.	.	.	60	.	2	
12	Trnovlje		33	137	60	77	137	.	.	.	.	137	.	.	
13	Velka Raven, Welkaraun		14	72	43	29	72	.	.	.	.	72	.	.	
14	Vine		22	94	51	43	94	.	.	.	.	94	.	.	
15	Visore		25	114	50	64	114	.	.	.	.	114	.	.	
16	Zlateče, Slatetsche		26	90	41	49	90	.	.	.	.	90	.	.	
9	**Petrovče, Pletrowitsch**	2890	521	**2447**	**1129**	**1318**	**2445**	.	.	2	46	**2393**	.	8	
1	Arja Vas, Arndorf		65	323	151	172	323	.	.	.	6	317	.	.	
2	Dobriša Vas, Dobritschendorf		34	227	98	129	227	.	.	.	8	218	.	1	
3	Drešinja Vas, Dreschendorf ○		50	242	121	121	242	.	.	.	5	237	.	.	
4	Kasase, Kassase ⊞ (4, 10)		66	262	113	149	260	.	.	2	11	250	.	1	
5	Levc, Lendorf ⊞ (1, 3, 5)		60	350	154	196	350	.	.	.	2	346	.	2	
6	Liboje (✣) (⊞) (*)		110	484	232	252	484	.	.	.	3	479	.	2	
7	Mala Pirešica (Mala Pirešca), Kleinpireschitz (✣)		12	65	26	39	65	.	.	.	.	64	.	1	

Popis leta 1910[66]

66 http://www.kamra.si/sl/mm-elementi/item/popis-1910.html (1. 8. 2018)

Iz popisa leta 1910 je razvidno, da je imel Levec 60 hiš in 350 prebivalcev, od tega 154 moških ter 196 žensk. 348 prebivalcev kraja je govorilo slovensko, le dva tuji jezik.[67]

Samo za primerjavo: leta 2018 ima Levec 472 prebivalcev, v zadnjih 100 letih je število naraslo le za malo več kot 100 prebivalcev.[68]

Na začetku 20. stoletja je Levec spadal v Občino Petrovče, ki je bila ustanovljena leta 1855. Nisem zasledila, ali je bil Levec kdaj samostojna občina. Občina Petrovče je upravno spadala k sodnemu okraju Celje, Okrajno glavarstvo Celje. Leta 1890 je obsegala kraje Arja vas, Dobriša vas, Drešinja vas, Kasaze, Sveti Križ, Levec, Liboje in Petrovče. V času komasacije Občina Petrovče ni bila ukinjena, ampak je bila ukinjena samo Občina Žalec – okolica. Leta 1939 so k njej spadale katastrske občine Kasaze, Levec, Petrovče, Sveta Neža in Zaloška Gorica. Občina je štela 2861 prebivalcev.[69]

RAZVOJ VASI PRED DRUGO SVETOVNO VOJNO

Podatkov o Levcu pred drugo svetovno vojno je malo. Našla sem le nekaj člankov v Novi dobi (Celje).

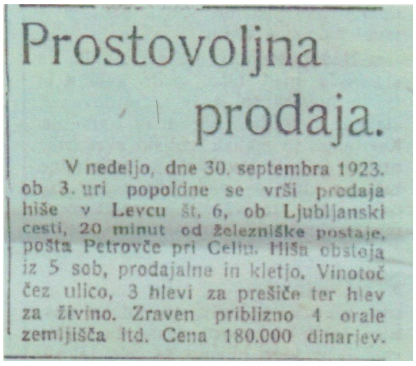

Prostovoljna prodaja.

V nedeljo, dne 30. septembra 1923. ob 3. uri popoldne se vrši prodaja hiše v Levcu št. 6, ob Ljubljanski cesti, 20 minut od železniške postaje, pošta Petrovče pri Celju. Hiša obstoja iz 5 sob, prodajalne in kletjo. Vinotoč čez ulico, 3 hlevi za prešiče ter hlev za živino. Zraven približno 4 orale zemljišča itd. Cena 180.000 dinarjev.

Prostovoljna prodaja[70]

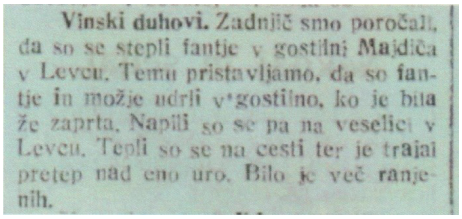

Vinski duhovi. Zadnjič smo poročali, da so se stepli fantje v gostilni Majdiča v Levcu. Temu pristavljamo, da so fantje in možje udrli v gostilno, ko je bila že zaprta. Napili so se pa na veselici v Levcu. Tepli so se na cesti ter je trajal pretep nad eno uro. Bilo je več ranjenih.

Vinski duhovi[71]

67 Prav tam.
68 http://www.stat.si/statweb (3. 8. 2018)
69 http://www.siranet.si/detail.aspx?ID=44133 (31. 7. 2018)
70 Nova doba, 22. 9. 1923, str. 4.
71 Nova doba, 24. 5. 1923, str. 2.

DRUGA SVETOVNA VOJNA

Savinjska dolina in s tem tudi Levec sta bila okupirana 11. aprila 1941, ko je prva divizija planinskih lovcev 49. korpusa zasedla Celje in Spodnjo Savinjsko dolino. Najprej je bila vzpostavljena vojaška okupacijska uprava, že po nekaj dneh pa civilna. Savinjsko območje s središčem v Celju je bilo pokrajinska enota. Njegova vloga naj bi bila, da s posebno gosto naselitvijo nemških kmetov na to območje postane zaščitni jez med Vindišarji v Podravju in Slovenci na Kranjskem. Politični komisar celjskega okrožja je bil do leta 1945 Anton Dorfmeister. Že 14. aprila 1941 so politični komisarji imenovali nove župane iz vrst folksdojčerjev v 33 občin celjskega okrožja. Velik pritisk okupatorjevega terorja v Spodnji Savinjski dolini ni zatrl svobodoljubne slovenske zavesti. Člani Komunistične partije Slovenije so takoj po kapitulaciji Jugoslavije začeli priprave za oboroženo borbo. Partijske organizacije so bile pred vojno v Spodnji Savinjski dolini povezane v celjski okrožni komite Komunistične partije Slovenije, njegove celice pa so bile v Preboldu, Zabukovici, Žalcu, Libojah in Gotovljah.[72]

Na začetku maja 1941 se je Savinjska dolina ločila od celjskega okrožja. Nastalo je okrožje Savinjska dolina, ki je zajemalo območje:

- Spodnje Savinjske doline (od Levca do Mrzlice),
- Zgornje Savinjske doline (od Čemšeniške planine do Šaleške doline).

Takoj so se začele priprave na oborožen upor, ena izmed prvih nalog je bilo zbiranje orožja, ki pa ga na tem območju ni bilo veliko na razpolago.[73]

V mestni okolici Celja sta delovala dva močna mladinska aktiva, in sicer skojevski aktiv v Petrovčah (Arji vasi) in mladinski aktiv na škofjevaško -vojniškem območju. Skojevski aktiv na območju Dobriša vas–Petrovče–Arja vas–Drešinja vas–Levec–Medlog je deloval od leta 1940. Do odhoda v Celjsko partizansko četo sta ga vodila Mirko Verčkovnik in Miro Širca. Skojevci so izvajali napisne akcije, širili propagandno literaturo in zbirali potrebščine za ilegalce.[74]

72 Vučer, Vstaja v Spodnji Savinjski dolini, Savinjski zbornik 1983, str. 103 in 104.
73 Vučer, Vstaja v Spodnji Savinjski dolini, Savinjski zbornik 1983, str. 105.
74 Vučer, Razvoj narodnoosvobodilnega boja in revolucionarne oblasti v mestu Celju in okolici 1941–1943, Celjski zbornik 1982–1983, str. 208.

Omeniti moramo tudi veliko napisno akcijo, ki je bila izvedena v noči s 6. na 7. julij 1941 v Savinjski, Šaleški in Mislinjski dolini, ob cesti med Rušami in Mariborom ter v mestu Celje in okoliških krajih, do Levca, Škofje vasi in Vojnika. Akcijo je izvedel okrožni komite SKOJ Celje. V tej akciji so pisali gesla, lepili letake. V Levcu, Drešinji vasi in Petrovčah so akcijo izvedli skojevci Miro Širca, Vinko Urbanšek, Ivan Kopriva, Vinko Virt in Franc Godler. Skupaj so populili table z nemškimi oznakami krajev, popisali hiše z gesli, srpi in kladivi. Sredi Petrovč so na lipo obesili slovensko zastavo, kar je bil razlog, da so Nemci lipo posekali. Skojevci so podrli tudi križ na mostu čez Savinjo, zato so prejeli ukor z opominom.[75]

Okupator je začel izvajati aretacije, vendar želenega uspeha ni dosegel, saj so se komunisti takoj po napisni akciji umaknili v ilegalo. So pa zato Nemci začeli izvajati aretacije ljudi, ki niso bili v nikakršni povezavi z akcijo, in jih deportirali v koncentracijsko taborišče Mauthausen.[76]

17. avgusta 1941 je v Hočah pokrajinski komite Komunistične partije Slovenije za severno Slovenijo določal naslednje naloge Savinjski partiji: uničevanje prometnih naprav na železnicah in cestah ter likvidacija vseh izdajalcev slovenskega naroda.

Po skupnem dogovoru z vodstvom Celjske čete sta Celjska in Savinjska partizanska četa v noči na 4. avgust napadli posestva izgnanih Slovencev v upravi nemških komisarjev. Savinjska četa je tako v Levcu na posestvu izgnane Frančiške Kugec zažgala kozolec.[77]

Mimo Levca pa je oktobra 1941 šel tudi I. Štajerski bataljon.[78]

Razmere na celjskem območju in v Spodnji Savinjski dolini so se začele izboljševati spomladi leta 1943, ko je okrožni komite Komunistične partije Slovenije za Savinjsko dolino razdelil savinjsko okrožje na okraje:

- Lurd (od Prebolda do Celja in mesto Celje na desni strani Savinje), vodila ga je Julka Cilenšek - Betka;
- Žalec (leva stran Savinje od Žalca do Vojnika), vodil ga je Rudi Cilenšek - Vrankar, sem je spadal tudi Levec;

75 Vučer, Razvoj narodnoosvobodilnega boja in revolucionarne oblasti v mestu Celju in okolici 1941–1943, Celjski zbornik 1982–1983, str. 212.

76 Savinjski zbornik 1983, Vstaja v Spodnji Savinjski dolini, Jože Vučer, str. 108.

77 Savinjski zbornik 1983, Vstaja v Spodnji Savinjski dolini, Jože Vučer, str. 111.

78 Celjski zbornik 1951, I. Štajerski bataljon v letu 1941, str. 135.

- Kot in
- Vransko.

Reorganizacija savinjskega okrožja je omogočila ponoven začetek organizacij narodnoosvobodilnega boja tako v mestu Celje kot v okolici.[79]

V letu 1944 se omenja napad na Levec, v katerem so borci razgnali nemško zborovanje.[80]

V celjskem okraju je dalo življenje za svobodo okoli 3935 ljudi. Izmed vseh 12 občin celjskega okraja je žalska občina najbolj trpela, žrtev fašističnega nasilja je bilo 835. Najtežje so bili prizadeti kraji Griže, Prebold, Petrovče - Liboje in Braslovče - Letuš. Na tem mestu moram poudariti, da je Spodnja Savinjska dolina dala največji krvni davek na ozemlju nekdanje Spodnje Štajerske. V času težke ilegalne borbe so prav ljudje iz Spodnje Savinjske doline stali v prvih borbenih vrstah.[81] Levški fantje so odhajali v vojsko tako na partizansko kot na nemško stran.

Žal pa moram na tem mestu omeniti tudi drugo, žalostno plat osvoboditve Savinjske doline. Tudi na tem območju so se dogajali povojni poboji, na Celjskem je evidentiranih 36 povojnih grobišč, eno izmed njih je tudi na območju letališča Levec. Na mestu, kjer je danes letališče Levec, je bilo po vojni taborišče. Žrtve so večinoma pokopavali v Mali Pirešici, nekaj pokojnih pa je zagotovo pokopanih tudi na tem območju.[82]

Po drugi svetovni vojni je Levec imel svoj Krajevni ljudski odbor. Zakon iz leta 1945 navaja, da je imela žalska občina 34 krajev s krajevnimi odbori, med njimi tudi Levec.[83] V arhivih Zgodovinskega arhiva Celje sem iz tega obdobja zasledila dva dokumenta, in sicer:

- Zapisnik št. 56/46, z dne 14. 1. 1946, ki povzema tretji zbor volivcev v gostilni Majdič in na katerem so razpravljali o plačilu davka, razrešitvi kandidata za okrajno sodišče in slabem stanju Levškega mostu. Od 236 volivcev je bilo navzočih 165. Predsednik je bil Matko Kogovšek.
- Zapisnik št. 244/46, z dne 19. 11. 1946, ki povzema četrti zbor volivcev

79 Celjski zbornik 1982–1983, Razvoj narodnoosvobodilnega boja in revolucionarne oblasti v mestu Celju in okolici 1941–1943, Jože Vurcer, str. 221.
80 Zgodilo se je pred 40 leti, Franc Ježovnik, Savinjski občan, avgust 1984, str. 4.
81 Terčak, Spodnja Savinjska dolina v boju za boljšo bodočnost, Savinjski zbornik 1959, str. 100.
82 Večer, Pretresljiva povojna grobišča na Celjskem, 9. 1. 2015, str. 20.
83 http://www.siranet.si/detail.aspx?ID=44586 (27. 7. 2018)

v gostilni Majdič in na katerem so razpravljali o travnikih, ki so bili zaseženi zaradi potrebe letališča, oddaji pridelka in popisu vina. Odločili so, da ne bo socialnih podpor, saj nimajo finančnih sredstev. Določili so tudi odbor za popravilo mostu (Franc Zupanc, Jože Repinšek in Ivan Pilih). Na koncu so razdelili nakaznice za sukanec in kuhinjsko posodo. Od 250 volivcev jih je bilo navzočih 120. Predsednik je bil Matko Kogovšek.

Leta 1946 so bili ukinjeni vaški krajevni ljudski odbori, zato je bil ustanovljen nov Krajevni ljudski odbor Petrovče, ki je zajemal vasi: Petrovče, Dobriša vas, Drešinja vas in Levec. Sedež je bil v Petrovčah.[84]

Krajevni ljudski odbor Petrovče je deloval v obdobju 1945–1952, upravno je spadal k okraju Celje – okolica. Teritorialni obseg kraja je bil določen septembra 1946 z Zakonom o upravni razdelitvi Ljudske republike Slovenije in je obsegal območja naslednjih katastrskih občin in naselij: Arja vas, Drešinja vas, Levec, Dobriša vas, Petrovče, Mala Pirešica, Ruše in Zaloška Gorica. Ukinjen je bil leta 1952. Njegovo območje pa je bilo priključeno k Občini Petrovče.[85]

Zakon o razdelitvi Ljudske republike Slovenije na mesta, okraje in občine, iz 28. junija 1952, je ustanovil devet občin, in sicer: Braslovče, Gomilsko, Griže, Petrovče, Polzela, Prebold, Šempeter, Tabor in Žalec. Levec je spadal k Občini Petrovče.

Junija leta 1955 je bil sprejet nov Zakon o območjih okrajev in občin v Ljudski republiki Sloveniji, ki je devet občin združil v eno veliko občino – Občino Žalec. Leta 1964 je bilo celotno območje Občine Žalec razdeljeno na 19 krajevnih skupnosti, ki so si bile po velikosti zelo različne. Kraj Levec je spadal v Krajevno skupnost Petrovče, ki je zajemala še naselja Petrovče, Arja vas, Dobriša vas, Drešinja vas, Mala Pirešica, Ruše in Zaloška Gorica. Krajevna skupnost je imela kot organe Svet Krajevne skupnosti in različne komisije ter odbore. Imela je še poravnalni svet, krajevni štab civilne zaščite in odbor za splošni ljudski upor.[86]

Že prej je bilo omenjeno, da so starejši krajani omenjali referendum o priključitvi k Celju, ki naj bi bil že pred drugo svetovno vojno, za kar žal še ni najdenih podatkov. Je pa bilo zapisno v članku Referendum za odcepitev leta

84 http://www.siranet.si/detail.aspx?ID=44133 (27. 7. 2018)
85 http://www.siranet.si/detail.aspx?ID=44325 (27. 7. 2018)
86 Jan, Savinjski zbornik, Razvoj krajevne samouprave, Jože Jan, str. 66.

1968, da so vaščani zaradi nezadovoljstva z delom skupščine Občine Žalec zahtevali sklic referenduma za odcepitev od Občine Žalec in priključitev k Občini Celje. Vendar do realizacije tega ni prišlo.[87]

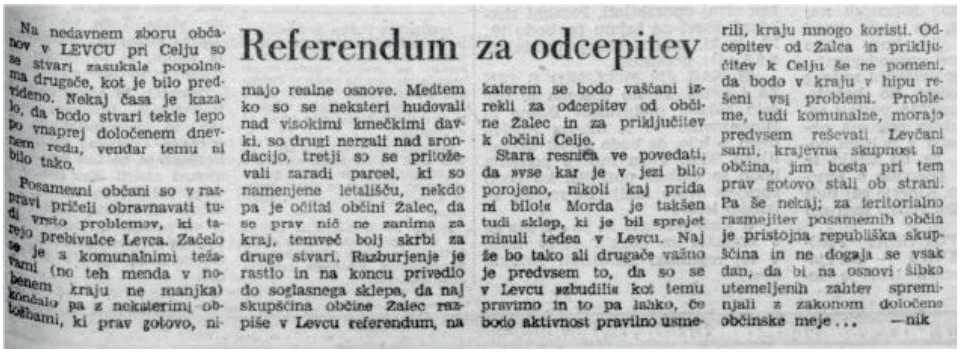

Na nedavnem zboru občanov v LEVCU pri Celju so se stvari zasukale popolnoma drugače, kot je bilo predvideno. Nekaj časa je kazalo, da bodo stvari tekle lepo po vnaprej določenem dnevnem redu, vendar temu ni bilo tako.

Posamezni občani so v razpravi pričeli obravnavati tudi vrsto problemov, ki tarejo prebivalce Levca. Začelo se je s komunalnimi težavami (no teh menda v nobenem kraju ne manjka) končalo pa z nekaterimi obtožbami, ki prav gotovo, ni-

Referendum za odcepitev

majo realne osnove. Medtem ko so se nekateri hudovali nad visokimi kmečkimi davki, so drugi nergali nad arondacijo, tretji so se pritoževali zaradi parcel, ki so namenjene letališču, nekdo pa je očital občini Žalec, da se prav nič ne zanima za kraj, temveč bolj skrbi za druge stvari. Razburjenje je rastlo in na koncu privedlo do soglasnega sklepa, da naj skupščina občine Žalec razpiše v Levcu referendum, na katerem se bodo vaščani izrekli za odcepitev od občine Žalec in za priključitev k občini Celje.

Stara resnica ve povedati, da »vse kar je v jezi bilo porojeno, nikoli kaj prida ni bilo«. Morda je takšen tudi sklep, ki je bil sprejet minuli teden v Levcu. Naj že bo tako ali drugače važno je predvsem to, da so se v Levcu »zbudili« kot temu pravimo in to pa lahko, če bodo aktivnost pravilno usmerili, kraju mnogo koristi. Odcepitev od Žalca in priključitev k Celju še ne pomeni, da bodo v kraju v hipu rešeni vsi problemi. Probleme, tudi komunalne, morajo predvsem reševati Levčani sami, krajevna skupnost in občina, jim bosta pri tem prav gotovo stali ob strani. Pa še nekaj; za teritorialno razmejitev posameznih občin je pristojna republiška skupščina in ne dogaja se vsak dan, da bi na osnovi šibko utemeljenih zahtev spreminjali z zakonom določene občinske meje ... —nik

Referendum za odcepitev[88]

Leta 1998 je bila ustanovljena današnja Občina Žalec, iz nje so se izločile občine Braslovče, Polzela, Prebold, Tabor in Vransko.[89]

Samostojna krajevna skupnost Levec je bila ustanovljena leta 1999, od takrat deluje kot samostojna enota in spada pod Občino Žalec.

PREBIVALSTVO

Če primerjamo število prebivalcev leta 1953 in leta 1961, je bilo v vasi 378 prebivalcev, delež kmečkega prebivalstva je bil v teh letih 26,5 %, druga naselja so imela večino kmečkega prebivalstva. V domačem kraju je bilo zaposlenih 39,6 % ljudi. Priseljencev z območja Slovenije je bilo kar 52,7 %, torej več kot domačinov.[90] V obdobju med letoma 1961 in 1970 je imel Levec negativno vrednost naravnega prirastka, število prebivalstva se je zmanjšalo za več kot 10 %.[91] Levec je bil označen kot naselje v neposrednem zaledju industrijskega kraja, sestavljeno iz strnjenih in starejših kmečkih delov ter tudi iz razloženih predelov delavskih domov. Naselje je imelo od 5,1 do

87 Celjski tednik: glasilo SZDL, 14. 3. 1968, str. 1.
88 Prav tam.
89 https://www.stat.si/doc/pub/02-PP-244-0701.pdf (18. 7. 2018)
90 Natek, Nekaj demografskih pojavov v Žalski občini, Celjski zbornik 1961, str. 45.
91 Natek, Nekatere spremembe prebivalstva na področju žalske občine v desetletju 1961–1971, Savinjski zbornik 1974, str. 16.

12,5 % kmetijskega prebivalstva.[92] Danes je večina prebivalstva zaposlena v okoliških krajih, kmečko prebivalstvo se je znatno zmanjšalo. V drugi polovici 20. stoletja je bilo v Levcu pet pridelovalcev hmelja, danes ni nobenega. Tudi kmetije so ostale le štiri.

NASTANEK KRAJEVNE SKUPNOSTI LEVEC

Samostojna Krajevna skupnost Levec je bila ustanovljena leta 1999, od takrat deluje kot samostojna enota in spada pod Občino Žalec. Ustanovna seja sveta nove krajevne skupnosti je bila v prostorih gasilskega doma 28. oktobra 1999. V prvi svet Krajevne skupnosti Levec so bili izvoljeni: Jože Podmiljšak, Dušan Lesjak, Viktor Drama, Karl Kosaber, Roman Lipovšek, Miran Drolc in Radovan Reja. Za prvega predsednika je bil izvoljen Viktor Drama.[93]

Od leta 2002 do leta 2006 so opravljali naloge svetnika: Anita Seles, Jože Kuder, Karl Kosaber, Roman Lipovšek, Jože Podmiljšak, Marjan Knez, Radovan Reja. Predsednik je postal Marjan Knez. V tem obdobju so uredili krožišče v Levcu, asfaltirali ceste od hiše št. 90 do št. 79, od št. 2a do 7a in od 81a do 74 ter uredili in asfaltirali cesto od kužnega znamenja do gasilskega doma. V tem času se je uredila tudi javna razsvetljava na severnem delu in dograjevala javna kanalizacija tako na južni kot na severni strani Levca. Že v tem obdobju se je začel odkup zemljišč za pločnik in kolesarsko stezo skozi Levec, prav tako izgradnja protipoplavnega nasipa od mostu čez Ložnico do trgovskega centra v Medlogu. Dokončano je bilo krožno križišče.[94]

V mandatu od leta 2006 do 2010 so bili izvoljeni Jožef Kuder, Dušan Lesjak, Rafael Hrustel, Marjan Knez, Špela Anders, Zora Trglavčnik in Anton Jelenko. Predsednik je postal Anton Jelenko. V tem obdobju se je začela in uspešno končala rekonstrukcija letališke ceste, načrtovalo se je tudi zavarovanje železniških prehodov v kraju, žal zaradi nesoglasij med krajani neuspešno. Začel se je projekt sprememb in dopolnil Občinskega podrobnega prostorskega načrta za Levec (OPPN).[95]

92 Natek, Osnovne sestavine rasti števila prebivalstva na območju občine Žalec v obdobju 1961-1981, Savinjski zbornik 1988, str. 13.
93 Arhiv KS Levec.
94 Podatke posredoval Marjan Knez.
95 Arhiv KS Levec, zapisniki sej.

Med letoma 2010 in 2014 so funkcijo svetnika opravljali naslednji člani: Rafael Hrustel Damjan Lupše, Vladka Dobnik, Jernej Repinšek, Gregor Zidanšek, Tanja Pilih in Iztok Lesjak. Za predsednika je bil izvoljen Rafael Hrustel. V tem mandatu se je uredil most čez Strugo, ki je bil nazadnje obnovljen leta 1975, popravil protipoplavni nasip, uredilo se je čiščenje oziroma poglobitev struge Ložnice, začelo se je umeščanje kolesarske steze proti Celju ter organiziralo prvo praznovanje praznika Krajevne skupnosti Levec z enim in edinim ciljem: povezovanje in druženje krajanov. Nadaljeval se je projekt OPPN za Levec, začel se je izdajati tudi krajevni časopis Naš kraj, ki pa je že imel predhodnika, ki je izhajal pod imenom Krajevne novice Levca v letu 1999 in 2000. Leta 2014 je bil v Uradnem listu objavljen tudi Sklep o grbu, zastavi in pečatu Krajevne skupnosti Levec,[96] katerih avtor je Silvo Lavtižar.

Grb KS Levec je upodobljen na ščitu poznogotskega stila, sanitske oblike. V zelenem dnu modrega ščita je zlata vitica hmelja z listom in storžkom. Na modrem polju ščita je srebrn, rdeče opremljen lev z zlato, šesterokrako zvezdo v desni šapi.[97]

Grb KS Levec

Zastava KS Levec

Oblikovna izhodišča za zastavo so naslednja: osnovni izbor za motiv oziroma simbol grba je lev, saj ga ima kraj v svojem imenu (LEVec), pa tudi lokalna legenda povezuje nastanek imena Levec z levi, ki naj bi bili v davnini v zverinjaku, lociranem na kraju današnjega Levca. Srebrna barva leva in rdeče okrasje povzemata barvno shemo panterja iz zgodovinske-

96 Uradni list RS, št. 51/2017, 7. 7. 2014.
97 Prav tam.

ga štajerskega grba. Modra ščitova barva in rumena, šesterokraka zvezda povezujeta kraj s Celjem, zeleno dno z zlato hmeljevo vitico pa z Občino Žalec, kateri kraj pripada. Tako sta z izborom barv in simbolike podani zgodovinska in krajevna pripadnost kraja. Barve grba v lestvici CMYK: modra (100650), zelena (1000916), rdeča (091760), rumena (44900), bela (0000), črna (000100)[98].

V mandatu od leta 2014 do 2018 so bili v Svet KS Levec izvoljeni: Vladka Dobnik, Katja Palčnik, Zvonka Ferjan, Dušan Lesjak, Franc Šumej, Gregor Zidanšek in Franjo Cvikl. Uspešno se je končal projekt Občinskega podrobnega prostorskega načrta za Levec. Obnovili so kužno znamenje, cesto pri vrtcu, gasilskem domu in ob Ložnici, kjer so postavili tudi javno razsvetljavo. Nadaljevali so aktivnosti v zvezi z izgradnjo kolesarske steze, urejali poljske poti, nadaljevali organizacijo krajevnega praznika in izdajo časopisa Naš kraj. Uredili so odvodnjavanje pri gasilskem domu in ob Ložnici. V času tega sveta je bila tudi končno sprejeta odločitev o železniškem prehodu. Organizirali so razna predavanja in gledališke predstave za otroke ter odrasle.[99]

RAZVOJ DRUŠTEV

Kot prvo društvo v Levcu je bilo ustanovljeno Prostovoljno gasilsko društvo Levec in je zajemalo tudi kulturno dejavnost vse do 80. let 20. stoletja. Kot edino društvo v kraju je delovalo skoraj 90 let. Po letu 1990 so bila ustanovljena nova društva: Društvo upokojencev Levec, Športni klub Levec in Turistično-kulturno društvo Levec. V kraju je delovala tudi krajevna organizacija Rdečega križa Levec.

PROSTOVOLJNO GASILSKO DRUŠTVO LEVEC

Skupaj z razvojem gasilstva v Žalcu in ustanovitvijo Zveze slovenskih prostovoljnih bramb za Spodnje Štajersko se je razvijalo tudi Prostovoljno gasilsko društvo Levec, ki je bilo ustanovljeno leta 1909. Ustanovila ga je Vaška župa Levec. Njegovi ustanovni člani so bili Anton Žurej, Ivan Potočnik, Blaž Pilih, Ivan Mutec in Fric Hojnik. Prvi predsednik je postal Franc Žurej. Na južni strani v središču vasi so leta 1913 postavili leseno orodjarno. Iz

98 Prav tam.
99 Podatke posredovala Vladka Dobnik.

zapisnikov Savinjske posojilnice je razvidno, da je ta 25. aprila 1912 Požarni brambi v Levcu posodila 30 goldinarjev.[100] Že leta 1929 je v društvu začela delovati dramska skupina, leta 1947 pa mladinski gasilski pevski zbor pod vodstvom Konrada Lipovška, obe sekciji sta prejeli številna priznanja. Leta 1936 so leseni dom pozidali. Za kulturno delo v društvu ima največ zaslug Konrad Lipovšek. Požarna bramba je že od vsega začetka imela voz s črpalko in bakrenim koritom, v katero so ženske prinašale vodo s škafi. Leta 1926 ali 1936 (različni podatki) so kupili gasilski voz s črpalko, ki je že sama črpala vodo in cevi. Prav tako so pri gasilskem domu istega leta zgradili vodnjak. Po ustnem izročilu Konrada Lipovška je na tem mestu stala ogromna lipa, ki pa je bila znotraj tako votla, da so se lahko v njej igrali otroci. Ko se je začela prva svetovna vojna, se je ta lipa podrla, kar naj bi bilo znamenje za začetek vojne. Motorna brizgalna je bila nabavljena leta 1940.[101]

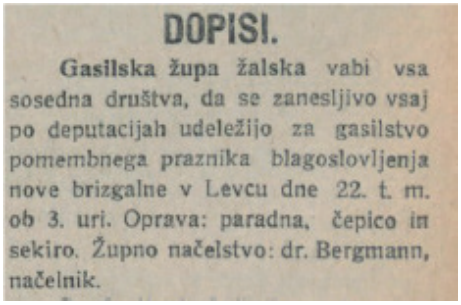

DOPISI.

Gasilska župa žalska vabi vsa sosedna društva, da se zanesljivo vsaj po deputacijah udeležijo za gasilstvo pomembnega praznika blagoslovljenja nove brizgalne v Levcu dne 22. t. m. ob 3. uri. Oprava: paradna, čepico in sekiro. Župno načelstvo: dr. Bergmann, načelnik.

Blagoslovitev brizgalne[102]

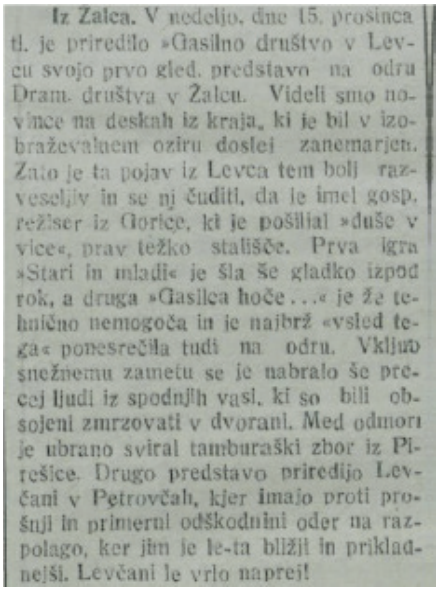

Iz Žalca. V nedeljo, dne 15. prosinca tl. je priredilo »Gasilno društvo v Levcu svojo prvo gled. predstavo na odru Dram. društva v Žalcu. Videli smo novince na deskah iz kraja, ki je bil v izobraževalnem oziru doslej zanemarjen. Zato je ta pojav iz Levca tem bolj razveseljiv in se nj čuditi, da je imel gosp. režiser iz Gorice, ki je pošilial »duše v vice«, prav težko stališče. Prva igra »Stari in mladi« je šla še gladko izpod rok, a druga »Gasilca hoče...« je že tehnično nemogoča in je najbrž «vsled tega« ponesrečila tudi na odru. Vkljub snežnemu zametu se je nabralo še precej ljudi iz spodnjih vasi, ki so bili obsojeni zmrzovati v dvorani. Med odmori je ubrano sviral tamburaški zbor iz Pirešice. Drugo predstavo priredijo Levčani v Petrovčah, kjer imajo proti prošnji in primerni odškodnini oder na razpolago, ker jim je le-ta bližji in prikladnejši. Levčani le vrlo naprej!

Gledališka predstava Gasilskega društva[103]

100 Ježovnik, Zanimivosti, Savinjski zbornik 1983, str. 262.
101 Osebni arhiv Konrada Lipovška.
102 Nova doba, 20. 6. 1919, št. 64, str. 3.
103 Nova doba, 21. 1. 1922, str. 2.

	Predsedniki društva	Poveljniki društva
1.	Štefan Žurej	Do leta 1935 ni podatkov, delo naj bi opravljali predsedniki, ki so bili takrat načelniki.
2.	Ivan Potočnik	Blaž Pilih (1935–1941)
3.	Jože Repinšek (1929–1942)	Ivan Gobec (1941–1945)
4.	Miha Pilih	Blaž Pilih (1945–1946)
5.	Jože Pilih	Bruno Južna st. (1947–1948)
6.	Jože Kuder st. (1944–1952)	Ivan Gobec (1949–1950)
7.	Anton Zadel (1952–1954)	Ivan Križnič (1951–1953)
8.	Ivan Križnič (1954–1955)	Anton Žnidaršič (1954–1955)
9.	Henrik Horvat (1956)	Anton Kuder (1956–1957)
10.	Anton Zadel (1957–1958)	Janez Kampuš (1958)
11.	Oto Lesjak (1959)	Polde Maconi (1959)
12.	Franc Divjak (1960–1961)	Martin Doler (1960–1962)
13.	Ivan Pilih (1962–1963)	Bruno Južna ml. (1963)
14.	Viljem Jankovič (1964–1966)	Jože Kuder ml. (1964–1978)
15.	Janez Lesjak (1967–1969)	Dušan Lesjak (1979–1986)
16.	Rihard Novak (1970–1972)	Slavko Intihar (1987)
17.	Viktor Drama (1973–1978)	Dušan Lesjak (1988–1989)
18.	Jože Kuder ml. (1979–1992)	Mirko Lupše (1989–1992)
19.	Viktor Drama (1992–1994)	Anton Javornik (1992–2003)
20.	Rafael Hrustel (1994–2002)	Jani Lupše (2003–2004)
21.	Franjo Cvikl (2002–2009)	Damjan Lupše (2003–2016)
22.	Anton Javornik (2002–2018)	Damjan Lupše (2002–2018)
23.	Jani Lupše (2018–)	Damjan Lupše (2018–)

Predsedniki in poveljniki PGD Levec[104]

Do leta 1941 je imelo društvo 18 članov, po letu 1945 pa 25. Po drugi svetovni vojni je delovanje društva malo zamrlo, predvsem zaradi posledic vojne. Nato je nad delovanjem društva bdel Konrad Lipovšek. Gasilski dom je bil adaptiran leta 1954, takrat je verjetno nastala tudi spodnja slika.[105] Leta 1952 je društvo imelo tudi že žensko desetino, ki se je udeležila tekmovanja na najvišji državni ravni. V 60. letih so v ospredje stopili mladinci, začeli so organizirati novoletne zabave, maškarade in veselice.

104 Arhiv KS Levec.
105 http://www.gz-zalec.org/-ob269ina-381alec.html (11. 8. 2018)

Gasilski dom po obnovi[106]

Gasilska četa v 30. letih pred Lipovškovo domačijo,
kjer je bil pozneje narejen vodnjak[107]

106 Osebni arhiv.
107 Osebni arhiv Konrada Lipovška.

Prva ženska desetina pred gasilskim domom leta 1955[108]

Levec je imel tudi bogato gledališko dejavnost, ki je bila pod okriljem Prostovoljnega gasilskega društva Levec. Najprej so igre prirejali pod »marofom« domačije Pilih, nato na domačiji Zadel-Zupanc. Večjo igro z naslovom Divji lovec so imeli tudi na vrtu sadovnjaka Žuža-Repinškovih. Omenim naj nekaj naslovov iger: Partizanski Jožek, Živi spomenik, Hrast in njegov sin Mihec, Pohorje zeleno, Pričarani ženin in še mnoge druge. Prirejali so tudi plesne tečaje in organizirali shode na konjih.[109]

108 Prav tam.
109 Prav tam.

Gasilska dramska skupina po predstavi Pričarani ženin leta 1955[110]

Po dvajsetih letih je bil gasilski dom potreben ponovne obnove, ki se je začela leta 1976 pod vodstvom Konrada Lipovška, kar prikazuje spodnja fotografija. Dom so tudi razširili in nadgradili.

Ponovna obnova gasilskega doma v 70. letih[111]

110 Prav tam.
111 Prav tam.

Levec

V slogi do novega doma

V LEVCU PRI ŽALCU JE ŽE POD STREHO VELIK DOM. ČE BI NAPISALI, DA JE TO GASILSKI DOM, BI NAPISALI PREMALO, SAJ BO TO OBENEM KULTURNI DOM, DVORANA PA BO SLUŽILA TUDI ZA SESTANKE KRAJEVNE SKUPNOSTI' ZA NAJRAZLIČNEJŠE PRIREDITVE. SKRATKA – V LEVCU BODO DOBILI DOM, KAKRŠNEGA SI ŽELIJO V MARSIKATEREM KRAJU.

Levčani pa bodo lahko s ponosom dejali, da je to njihov dom. Sami občani so darovali les, denar, opravili so 3400 prostovoljnih delovnih ur. Delali so vsi, ki so za delo sposobni. Najprej je bilo treba podreti stari gasilski dom, potem kopati temelje za novega; prostovoljno so zidali, tesali in pokrivali ostrejše.

– Med občani je bil resnično odličen odziv, pravi predsednik gasilskega društva Viktor Drama. Nikoli ni bilo težav, kadar je bilo treba opraviti kakšno delo. Tisti, ki niso mogli pomagati pri prostovoljnem delu, so pomagali drugače. Pripravljali so malice za prostovoljce in jim nosili pijačo. Eni so prinesli šunke, drugi krače, tretji so spekli kruh. V tej akciji smo bili resnično zelo enotni.

Viktor Drama, predsednik gasilskega društva Levec

Rezultat takšnega enotnega dela je že viden. Veliko poslopje stoji na mestu, kjer je stal stari gasilski dom. Nanj spominjajo le še prednja vrata. Vendar pa delo še ni končano. Dom je sicer pod streho, vendar nas čaka še veliko dela.

– Zdaj bomo dva meseca mirovali, pravi Viktor Drama, letos bi radi vzidali še okna in vrata, prihodnje leto pa dom dokončali: Pripravili bomo dve veselici, obnili pa se bomo tudi na žalske delovne organizacije, da nam malo priskočijo na pomoč. V našem kraju je namreč težava v tem, da ni nobenega industrijskega obrata, ki bi nam lahko pri delih v večji meri pomagal. Tako smo odvisni od pripravljenosti občanov samih in delovnih organizacij v žalski občini.

Naša krajevna skupnost leži ob vzhodnih „vratih" v Savinjsko dolino in Žalec. In tudi v primeru požara v Žalcu lahko Žalčani računajo na našo pomoč.

Na koncu je stekla beseda še o gasilskem društvu in opremi. Avto so dobili lani. Ne sicer novega, vendar je še dober. Druga oprema je še kolikor toliko v redu. Omeniti pa velja še to, da deluje v okviru levškega gasilskega društva tudi pevski zbor.

Novi levški dom je že pod streho

Levški dom kulture in gasilcev je torej pod streho. Da pa bi dokončali deloa, pričakujejo pomoč gospodarskih organizacij. Občani so prispevali že veliko – v denarju, delu in drugih stvareh – in bodo še. Vendar vsega bremena verjetno ne bodo zmogli sami.

F. KRAMER

Članek v Večeru z naslovom V slogi do novega doma[112]

Novi dom ni bil namenjen samo gasilcem, temveč vsem krajanom. V njem so namreč uredili še druge prostore za potrebe organizacij in društev. Večina dela je bila opravljena s prostovoljnim delom, obstajajo popisi vseh ur za vsakega posameznika, ki jih je vodil vodja del Konrad Lipovšek. Skupaj naj bi bilo opravljenih več kot 10.000 udarniških ur.

112 Večer, 31. 7. 1974, str. 7.

LEVEC

80 let gasilskega društva

Malo je krajev, ki se lahko pohvalijo, da ima vaka hiša člana gasilskega društva. V Levcu je namreč 85 gospodinjstev in prav toliko članov društva, ki je pred kratkim proslavilo 80 let uspešnega delovanja. Leta 1909 so napredni vaščani ustanovili društvo, ki je bilo vseskozi nosilec razvoja kraja. Tako je tudi danes, saj so poleg gasilnega doma zgradili še orodjarno za požarno vozilo. Tudi tega so z večino lastnih sredstev predali namenu na svečanosti ob 80-letnici. Predsednik društva Jože Kuder se je na svečanosti vaščanom zahvalil za pomoč, Renault servisu za brezplačno barvanje avtomobila, delovnim organizacijam, obrtnikom in občinski gasilski zvezi pa za finančna sredstva. jk

Gasilsko društvo Levec ima sedaj sodobno opremo, ki je poleg orodjarne najpomembnejša pridobitev ob 80-letnici društva

Praznovanje 80-letnice društva[113]

Leta 1989 so začeli člani društva graditi gasilsko orodjarno na južni strani Levca. Člani društva, ki so zaslužni za delo v društvu in njegov razvoj, so: že prej omenjeni Konrad Lipovšek, Jože Kuder (višji gasilski častnik, ki je bil tudi predsednik Gasilske zveze Žalec, devet let poveljnik društva in kar 19 let njegov predsednik) ter Dušan Lesjak (prav tako vrsto let poveljnik društva).

113 Savinjski občan, september 1989, str. 11.

Gradnja orodjarne leta 1986[114]

Delo v društvu je po letu 2000 prevzela mlajša generacija: Anton Javornik, Rafael Hrustel, Jani in Damjan Lupše, Jani Divjak. V letu 1996 so razvili gasilski prapor, 2001 so kupili gasilsko vozilo Magirus Deutz, ob 100-letnici društva so kupili novo vozilo Iveco.

100-letnica društva[115]

V letu 2014 so razvili prapor gasilske mladine, leta 2015 so kupili gasilsko vozilo Tam 190 ter leta 2016 gasilsko vozilo VW Transporter. Moška in ženska ekipa sta zelo uspešni na tekmovanjih lige Gasilske zveze Žalec, pionirji pa v gasilski orientaciji.

114 Osebni arhiv Marjana Kneza.
115 Utrip Savinjske doline, junij 2009, str. 6.

Gasilski dom leta 2016[116]

Društvo ima 97 članov, operativnih članov in članic je 18, mladih članov 37, 10 je veteranov, drugo so prostovoljni gasilci in podporni člani. Društvo se ponaša s strokovno usposobljenim kadrom: 1 gasilec pripravnik, 16 gasilcev, 6 višjih gasilcev, 4 nižji gasilski častniki, 7 gasilskih častnikov, 2 višja gasilska častnika, po specialnostih pa imajo 12 nosilcev izolirnega dihalnega aparata, 8 gasilcev s tečajem za delo z motorno žago, 9 strojnikov, 5 bolničarjev, 5 tehničnih reševalcev, 6 usposobljenih za reševanje ob nesrečah z nevarnimi snovmi ter 3 sodnike na gasilskih tekmovanjih. Društvo redno skrbi za izobraževanje operativcev in tečaje specialnosti ter je zelo ponosno na strokovno usposobljen kader.[117]

Orodjarna leta 2018[118]

116 http://www.gz-zalec.org/-ob269ina-381alec.html (1. 8. 2018)
117 http://www.gz-zalec.org/-ob269ina-381alec.html (1. 8. 2018)
118 Osebni arhiv.

TURISTIČNO KULTURNO DRUŠTVO LEVEC

Društvo je imelo svojo ustanovno skupščino 4. oktobra 2001 in je organizirano v dve sekciji, znotraj katerih delujejo posamezne interesne skupine:

- turistična sekcija: turistični podmladek in hortikulturna skupina,
- kulturna sekcija: dramska, plesna, lutkovna, likovna skupina ter mažoretke.

Društvo se vključuje v različne akcije v sklopu pomladanskega urejanja okolja ter skozi vse leto skrbi za domiselno urejeno zelenico v središču kraja. Vrsto let je njegova predsednica Milena Kotnik. Vsako leto v marcu organizirajo prireditev Za mamice in očke, poleti izbor za Smaragdno kraljico Občine Žalec, v decembru pa že tradicionalno Miklavževanje.[119]

Mažoretke TKD Levec in jaslice[120]

Skupaj s Krajevno skupnostjo Levec so v letu 2013 pripravili odprtje jaslic, v letu 2018 pa tudi odprtje in blagoslovitev svetega groba. Avtor obeh postavitev je likovni pedagog Silvo Lavtižar.

DRUŠTVO UPOKOJENCEV LEVEC

Na željo posameznih krajanov je leta 2000 v Gasilskem domu Levec potekal ustanovni zbor Upokojenskega društva Levec. Za prvega predsednika društva je bil izvoljen Oto Seles. Leta 2002 je bilo včlanjenih že 83 članov. Društvo ima že od začetka zelo močno športno sekcijo, katere člani se udeležujejo mnogih športnih tekmovanj. Leta 2005 je prišlo do menjave predsednika, društvo je od tega leta naprej vodil Jože Kuder. Zaradi finančnih težav so

119 http://www.zkst-zalec.si/sl-si/imenik/148/turisticno-kulturno-drustvo-levec (15. 7. 2018)
120 Utrip Savinjske doline, september 2002, str 18.

društvo leta 2014 ukinili. Nastalo je novo društvo z imenom Klub upokojencev Levec, vodi ga Ladislav Košir. V letu 2014 so si člani društva uredili svoje prostore, v katerih se družijo in prirejajo različne športne igre. So zelo uspešni na različnih športnih tekmovanjih po Spodnji Savinjski dolini.[121]

KRAJEVNA ORGANIZACIJA RDEČEGA KRIŽA

Od leta 1998 je v Levcu delovala tudi krajevna organizacija Rdečega križa pod vodstvom predsednika Izidorja Toliča. Društvo je organiziralo zbiranje pomoči, obiskovanje starejših krajanov ter merjenje krvnega sladkorja in holesterola. Leta 2014 sta se na tem območju združili dve krajevni organizaciji, nastala je nova krajevna organizacija Petrovče - Levec, pod vodstvom predsednice Ksenije Volpe.[122]

Prostovoljci pred novimi prostori leta 2009[123]

ŠPORTNI KLUB LEVEC

V 50. letih je bila ustanovljena Mladinska organizacija Levec zaradi potreb po novem športnem igrišču. Kmalu je bil ustanovljen tudi Nogometni klub Levec. Športni klub Levec, ki deluje še danes, je bil ustanovljen leta 1994, njegov prvi predsednik je bil Dušan Lesjak, nasledil pa ga je Brane Divjak. Takoj po ustanovitvi se je začela tudi izgradnja nogometnega igrišča, ki je bilo zgrajeno leta 1988.[124] Leta 2018 je vodenje kluba prevzela mlajša generacija, predsednik je postal Aleš Dremel.

121 Arhiv KS Levec.
122 Arhiv KS Levec.
123 Utrip Savinjske doline, junij 2009, str. 2.
124 Čeh, Krajevna skupnost Petrovče, str. 371.

Gradnja športnega igrišča leta 1985 in 1988[125]

Športno igrišče Levec danes[126]

LEVŠKO LETALIŠČE, KI NI LEVŠKO

Letališče Levec leži severno od potoka Ložnica (na njegovem desnem bregu), severno od naselja Levec. Danes spada k Mestni občini Celje in je dejansko celjsko letališče, vendar se vse od njegove izgradnje imenuje Levško letališče. Že leta 1928 je bil tu ustanovljen aeroklub Naša krila Celje, kjer so kot prvi v Jugoslaviji začeli razvijati športno letalstvo. Istega leta je bil organiziran tudi že prvi aeromiting, na katerem so sodelovala letala s francoskimi letalci. Miting si je takrat ogledalo kar 30.000 ljudi. 20. julija 1931 je v Levcu prvič vzletelo jadralno letalo tipa zoegling, imenovano Celjan. Z njim je prvič vzletel Ladislav Ropas in se s tem vpisal v zgodovino

125 Osebni arhiv Marjana Kneza.
126 Osebni arhiv.

jadralnega letalstva.[127] Člani kluba so nato izdelali novo letalo, imenovano Inka II, izdelana je bila po načrtih Antona Kuhlja in je prvič vzletela 1. januarja 1941 v Levcu.[128]

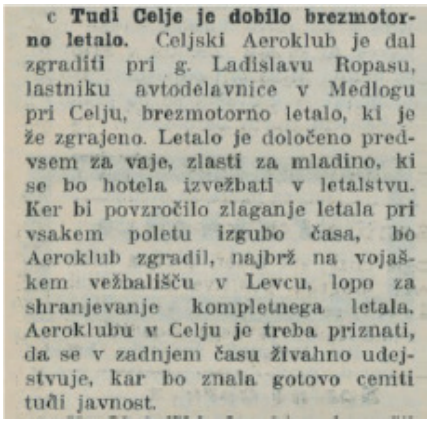

c **Tudi Celje je dobilo brezmotorno letalo.** Celjski Aeroklub je dal zgraditi pri g. Ladislavu Ropasu, lastniku avtodelavnice v Medlogu pri Celju, brezmotorno letalo, ki je že zgrajeno. Letalo je določeno predvsem za vaje, zlasti za mladino, ki se bo hotela izvežbati v letalstvu. Ker bi povzročilo zlaganje letala pri vsakem poletu izgubo časa, bo Aeroklub zgradil, najbrž na vojaškem vežbališču v Levcu, lopo za shranjevanje kompletnega letala. Aeroklubu v Celju je treba priznati, da se v zadnjem času živahno udejstvuje, kar bo znala gotovo ceniti tuđi javnost.

Brezmotorno letalo[129]

16. septembra 1938 je na letališču v Levcu potekal velik letalski miting pod pokroviteljstvom kneza namestnika Pavla. Spored je bil sestavljen tako, da je občinstvo videlo ves razvoj modernega letalstva in njegovo uporabo v civilnem življenju in za vojaške namene.[130]

Letališče Levec po drugi svetovni vojni[131]

127 Kladnik, Zgodovina letalstva na Slovenskem, str. 67.
128 Kladnik, Zgodovina letalstva na Slovenskem, str. 99.
129 Nova doba, 30. 1. 1931, št. 9, str. 2.
130 Nova Doba 1938, 16. 9. 1938, str. 1.
131 Čeh, Aeroklub Celje, str. 23.

Med drugo svetovno vojno je delovanje kluba zamrlo, ponovno pa je zaživel po vojni. Leta 1946 je klub dobil modelarsko delavnico. Leta 1950 so letalci zgradili hangar v Levcu, dve leti pozneje pa še delavnico, avtogaražo in klubske prostore. Na letališču so imeli tudi sinoptično meteorološko postajo. Leta 1952 je bil organiziran velik miting v Levcu v počastitev 500-letnice Celja. Klub je leta 1961 poskusil s proizvodno dejavnostjo. Leta 1962 so imeli že šest uslužbencev, pridobili so tudi pooblastilo za opravljanje stournih pregledov motorjev za vso Slovenijo ter servis za popravilo jadralnih letal, a se proizvodnja žal ni obnesla.

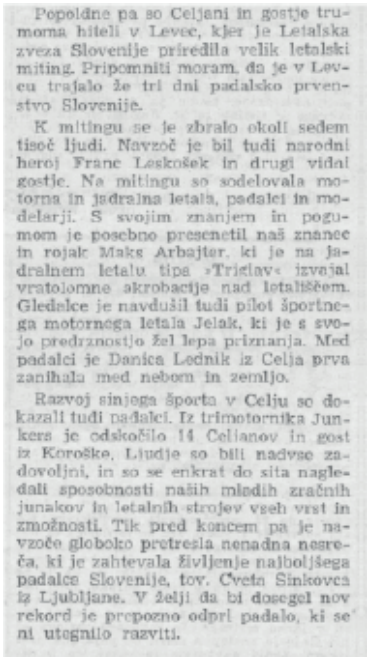

Popoldne pa so Celjani in gostje trumoma hiteli v Levec, kjer je Letalska zveza Slovenije priredila velik letalski miting. Pripomniti moram, da je v Levcu trajalo že tri dni padalsko prvenstvo Slovenije.

K mitingu se je zbralo okoli sedem tisoč ljudi. Navzoč je bil tudi narodni heroj Franc Leskošek in drugi vidni gostje. Na mitingu so sodelovala motorna in jadralna letala, padalci in modelarji. S svojim znanjem in pogumom je posebno presenetil naš znanec in rojak Maks Arbajter, ki je na jadralnem letalu tipa »Triglav« izvajal vratolomne akrobacije nad letališčem. Gledalce je navdušil tudi pilot športnega motornega letala Jelak, ki je s svojo predrznostjo žel lepa priznanja. Med padalci je Danica Lednik iz Celja prva zanihala med nebom in zemljo.

Razvoj sinjega športa v Celju so dokazali tudi padalci. Iz trimotornika Junkers je odskočilo 14 Celjanov in gost iz Koroške. Ljudje so bili nadvse zadovoljni, in so se enkrat do sita nagledali sposobnosti naših mladih zračnih junakov in letalnih strojev vseh vrst in zmožnosti. Tik pred koncem pa je navzoče globoko pretresla nenadna nesreča, ki je zahtevala življenje najboljšega padalca Slovenije, tov. Cveta Sinkovca iz Ljubljane. V želji da bi dosegel nov rekord je prepozno odprl padalo, ki se ni utegnilo razviti.

Letalski miting[132]

Organizirali so tudi tečaje modelarstva, skrbeli za razvoj in šolanje letalcev z jadralnimi in motornimi letali, pozornost so posvetili tudi padalstvu. Njihova želja je bila, da bi letališče služilo tudi gospodarskim in turističnim dejavnostim. Načrt je bil, da na tem področju nastane močan osrednji letalski center, ki bo skrbel za redno šolanje učencev jadralne, padalske in motorno-pilotske šole, sami bi tudi gradili jadralna letala. Žal se ti načrti niso uresničili.[133]

Na letališču pa so prirejali tudi igre na srečo – tombole. Ena izmed večjih je bila 5. junija 1960 na letališču, ko se je zbralo kar 30.000 ljudi. Bila sta dva glavna dobitka – avtomobila Fiat 600, razdelili so tudi 20 motorjev, nekaj pohištva in radijski sprejemnik.[134]

132 Savinjski vestnik, 6. 9. 1952, letnik 5, št. 36, str. 3.
133 Kladnik, Zgodovina letalstva na Slovenskem, str. 99.
134 Večer, 6. 6. 1960.

glasili urejajo pionirji sami, pri tem pa jim poleg obeh učiteljskih zborov pomagata tudi starešinska sveta.

V svojih glasilih piše mladina o svojem življenju v šoli, doma in na počitnicah, o pomembnih dogodkih na šoli ali v mestu in o raznih vprašanjih, ki jo zanimajo. V „Iskricah" in „Prvih brazdah" se oglašajo mladi pesniki, prozaisti in risarji. Nekateri kažejo talent, vsi pa ljubezen do domače besede in svojega glasila. Kakor prejšnje, tako sta tudi novi številki pionirskih listov lepo ilustrirani. Za ilustracije in opremo „Iskric" je poskrbel akad. kipar Gabrijel Kolbič. „Nove brazde" pa so pod vodstvom likovnega pedagoga Franca Hlupiča ilustrirali pionirji sami. Zanimivost „Prvih brazd" je tudi šolska kronika, v kateri mladi pisci obravnavajo življenje na šoli, delo šolske skupnosti in delo interesnih krožkov.

Obe glasili sta nedvomno koristna pripomočka pri vzgoji in izobraževanju šolske mladine. M.

30.000 ljudi čakalo na avtomobila

Fiat 600 zadela Marija Gučak z Zidanega mosta in kmet Ivan Čede iz Petrovč ☆ Mož in žena dobila mopeda

Na včerajšnji tomboli v Celju se je zbralo nad 30.000 ljudi, tako da so se pričakovanja prireditelјev v celoti uresničila. Množica je že štiri ure pred pričetkom tombole pričela prihajati na letališče v Levec.

V zadnjih dveh urah pa sta se valili iz celjske in savinjske strani neprekinjeni kolони. Prispelo je blizu 10.000 kolesarjev in okrog 2000 motornih vozil. Mnogi so prišli iz oddaljenih krajev, celo iz Obsotelja in Posavja. Pozna se, da že dolgo ni bilo nobene tombole. Organizacija tombole, ki jo je pripredila počitniška skupnost pri občinskem sindikalnem svetu v Celju, je bila dobra. Prostora je bilo dovolj, prav pa je tudi bilo, da so namestili tri tribune, na katerih so delili tudi dobitke. Dobitkov manjše vrednosti je bilo 411 in 50 glavnih dobitkov. Med njimi dva avtomobila, dvajset motorjev in mopedov, pohištvo, radijski sprejemnik itd.

(Nadaljevanje na 4. strani)

Tombola na letališču v Levcu[135]

Žal pa je časnik Večer 19. septembra 1967 poročal o letalski nesreči v Levcu. Letalo, ki bi moralo pristati na letališču, je treščilo v bližnje hmeljišče, kjer se je med betonskimi stebri popolnoma raztreščilo. Na srečo žrtev ni bilo.[136]

Ob 50-letnici Aerokluba Celje je v Levcu potekal letalski miting, ki ga je obiskalo približno 50.000 obiskovalcev, ki so si lahko ogledali okoli 100 različnih letal.[137]

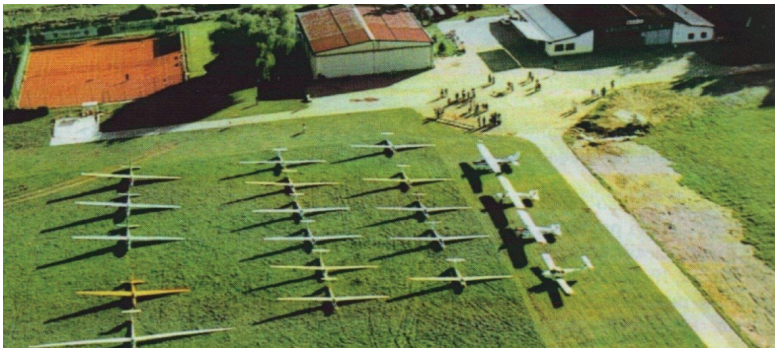

Aeroklub s svojo floto leta 1998[138]

135 Večer, 6. 6. 1960.
136 Večer, 19. 9. 1967.
137 Novi tednik, 21. 8. 1980, št. 33.
138 Krila 1998, str. 43.

3. julija 2005 je bil na letališču organiziran zadnji večji letalski miting z mednarodno udeležbo, ogledalo si ga je približno 16.000 obiskovalcev. Prireditev je bila izvedena v sodelovanju z ministrstvom za obrambo in pod pokroviteljstvom Letalske zveze Slovenije. Vseskozi v klubu deluje tudi letalska šola, ki je na leto izšolala okoli deset pilotov. Člani kluba dosegajo tudi vidnejše mednarodne uspehe.[139]

Žal je 14. avgusta 2016 strela zanetila požar na Športnem letališču Celje in povzročila požar v hangarju. Ogenj je uničil sedem jadralnih letal, 13 prikolic za prevoz, dva avtomobila, poslovne prostore in delavnico za popravila.[140]

Strela zanetila požar[141]

CESTA, KI DELI KRAJ NA SEVERNI IN JUŽNI DEL

Naselje Levec je verjetno obstajalo že v obdobju Rimljanov. Rimski cestni sistem je odigral pomembno vlogo pri razvoju naselij. Na razvoj Levca je odločilno vplivalo to, da je mimo naselja potekala rimska cesta Emona–Celeia. Ceste so omogočale hitre premike vojsk in pospeševale preseljevanje ljudstev. Na njenih temeljih so se ceste ohranile še dolgo v srednji vek in pozneje. V 18. stoletju se je na temeljih rimske ceste razvila nova trgovska pot, ki je potekala v smeri Dunaj–Trst in je potekala čez to območje. Razvilo se je furmanstvo, med vozniki je bilo veliko Savinjčanov. Promet na glavni cesti med Žalcem in Celjem je bil zaradi rudnikov v Zabukovici in pivo-

139 Čeh, Aeroklub Celje.

140 http://www.rtvslo.si/lokalne-novice/celjsko-sportno-letalisce-bodo-ponovno-odprli-po-cistilni-akciji/400557 (27. 7. 2018)

141 http://siol.net/novice/slovenija/pozar-na-letaliscu-levec-udarila-je-strela-foto-423914 (27. 7. 2018)

varne v Žalcu zelo močan. Zato so začeli gradnjo cest urejati s predpisi in hkrati določati cestna pravila. Po tej glavni cesti je poslovala tudi pošta, ki je povezovala Dunaj s Trstom. V 60. letih 20. stoletja so v kraju začeli urejati krajevne ceste. Najprej so jih le nasipavali z gramozom, v 80. letih pa so jih začeli asfaltirati. V 90. letih so krajani vrsto let opozarjali na prometno varnost v Levcu in problem neurejenosti glavne ceste. V letu 1994 se je začel graditi pločnik na južni strani kraja, obljubljeno je bilo tudi semaforizirano križišče, ki pa ni bilo nikoli zgrajeno. V letu 2003 so odprli novo krožno križišče, pozneje je bila dokončno rekonstruirana tudi glavna cesta R2 in z njo tudi pločnik na severni strani Levca, obnovljena in asfaltirana je bila tudi letališka cesta.

Izgradnja krožišča[142]

Odprtje krožišča[143]

Cesta skozi Levec pa je bila vedno nevarna, za to območje je značilno veliko število prometnih nesreč, žal velikokrat s smrtnim izidom. Spodaj prilagam le dva prispevka, ki poročata o nesrečah.

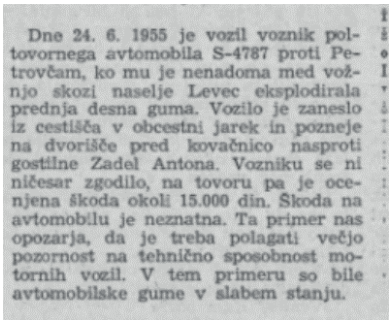

Dne 24. 6. 1955 je vozil voznik poltovornega avtomobila S-4787 proti Petrovčam, ko mu je nenadoma med vožnjo skozi naselje Levec eksplodirala prednja desna guma. Vozilo je zaneslo iz cestišča v obcestni jarek in pozneje na dvorišče pred kovačnico nasproti gostilne Zadel Antona. Vozniku se ni ničesar zgodilo, na tovoru pa je ocenjena škoda okoli 15.000 din. Škoda na avtomobilu je neznatna. Ta primer nas opozarja, da je treba polagati večjo pozornost na tehnično sposobnost motornih vozil. V tem primeru so bile avtomobilske gume v slabem stanju.

Prometna nesreča, junij 1955[144]

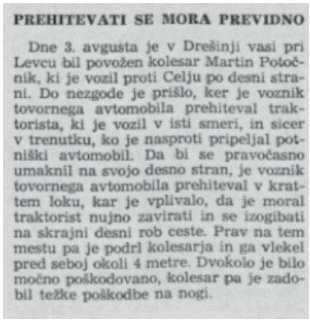

PREHITEVATI SE MORA PREVIDNO

Dne 3. avgusta je v Drešinji vasi pri Levcu bil povožen kolesar Martin Potočnik, ki je vozil proti Celju po desni strani. Do nezgode je prišlo, ker je voznik tovornega avtomobila prehiteval traktorista, ki je vozil v isti smeri, in sicer v trenutku, ko je nasproti pripeljal potniški avtomobil. Da bi se pravočasno umaknil na svojo desno stran, je voznik tovornega avtomobila prehiteval v kratkem loku, kar je vplivalo, da je moral traktorist nujno zavirati in se izogibati na skrajni desni rob ceste. Prav na tem mestu pa je podrl kolesarja in ga vlekel pred seboj okoli 4 metre. Dvokolo je bilo močno poškodovano, kolesar pa je zadobil težke poškodbe na nogi.

Prometna nesreča, avgust 1957[145]

142 Utrip Savinjske doline, november 2003, str. 3.
143 Utrip Savinjske doline, december 2003, str. 3.
144 Celjski tednik: glasilo SZDL (12. 8. 1955), letnik 8, št. 32, str. 6.
145 Celjski tednik: glasilo SZDL (9. 8. 1957), letnik 10, št. 30, str. 6.

AVTOCESTNA AFERA 1969

Kraj Levec je postal poznan po širni Sloveniji in Jugoslaviji leta 1969 zaradi cestne afere. Konec julija 1969 se je Zvezni izvršni svet odločil, da Sloveniji ne bo podelil mednarodnega posojila za gradnjo dveh avtocestnih odsekov: Hoče–Levec in Vrhnika–Postojna. Ta posojila je Mednarodna banka obnove in razvoja dodelila Jugoslaviji za gradnjo avtocestnega omrežja. Odseka Hoče–Levec dolžine 47 kilometrov in Vrhnika–Postojna dolžine 43 kilometrov sta bila prva na vrsti za gradnjo. Poudariti moram, da je finančna konstrukcija, ki jo je sestavil takratni republiški Izvršni svet pod vodstvom Staneta Kavčiča, predvidevala kar dve tretjini lastnih sredstev.[146]

Želja po gradnji modernih štiripasovnic je bila v vseh republikah velika, finančna sredstva pa so bila omejena. Zvezni svet se je brez predhodnega posvetovanja odločil, da Sloveniji ne dodeli sredstev, slovenskih oblasti o tem niso niti obvestili. Tako je nastala cestna afera, vsi takratni organi oblasti so stopili v bran republiški vladi in Stanetu Kavčiču. Začela so se prepričevanja zveznega sveta o pomembnosti izgradnje teh dveh odsekov.[147]

Na koncu so sklenili kompromis, Slovenija je prejela del posojila in z njim zgradila odsek Hoče–Arja vas (od takrat naprej se Levec ne omenja več). Žal je afera prinesla tudi obračun konservativnih komunistov z začetki socialnega liberalizma v Sloveniji, s tem pa tudi s Stanetom Kavčičem.[148] Spodaj sta le dva izmed številnih člankov, ki so bili objavljeni v številnih slovenskih časopisih.

S SEJ DVEH ODBOROV REPUBLIŠKE SKUPŠČINE

BANKA IN ZIS HOČETA ODSEK HOČE - LEVEC!

Predlog zakona o avto cesti se prebija skozi tretjo fazo postopka – Odsek Hoče–Levec bo dograjen do 31. decembra 1973

Članek v Večeru, marec 1969

146 Ceste na Slovenskem skozi čas, str. 384.
147 Prav tam.
148 Ceste na Slovenskem skozi čas, str. 386.

Omeniti velja, da je Šentilj pri seštevku tovornega, potniškega in tranzitnega prometa največji obmejni prehod v Jugoslaviji. Vsak dan gre prek Šentilja več kot 320 tovornih avtomobilov. Lanski tovorni promet je bil takle: 75.000 tovornjakov z 62.000 prikolicami, 630.000 ton tovora. Podatki kažejo, da je gradnja štiripasovnice na odseku Hoče–Levec utemeljena

Štiripasovnica Hoče - Levec je edina alternativa

Članek v Večeru, avgust 1970

DRUGA INFRASTRUKTURA

Leta 1957 se je začela izgradnja kanalizacijskega omrežja v Občini Žalec. Ker Levec leži na območju izrazite podtalnice, so ga kmalu začeli priklapljati na kanalizacijsko omrežje, saj so se bali onesnaženja. Izgradnjo so začeli že leta 1983. Sprejet je bil tudi odlok o varstvenih pasovih za območje vodnih virov v Levcu.[149]

Leta 1979 je Krajevna skupnost Petrovče poleg izgradnje vrtca asfaltirala obvozno cesto Petrovče–Levec, cesta v severnem delu Levca je bila zgrajena leta 1986. Izgradnja telekomunikacijskega omrežja je stekla leta 1984.

ŠTEVILNE POVODNJI

Spodnja Savinjska dolina se razteza vzdolž srednjega toka Savinje. Tudi kraj Levec leži ob njej, zato se je skozi čas boril s številnimi poplavami, na južni strani vasi je poplavljala reka Savinja, na severnem delu pa potok Ložnica.

Zaradi številnih poplav je že leta 1694 celjski mestni svet sklenil, da se mora ob Ložnici izkopati izkop in zgraditi nasip. Del izkopa in nasipa je bilo treba napraviti na levškem svetu, s čimer so levški kmetje soglašali. K celjskemu mestnemu svetu so poslali svoje zastopnike, ki so izjavili, da bodo pomagali zgraditi nasip, ne bodo pa dovolili lastninjenja njihove zemlje. Levško vaško sosesko so zastopali vaški župan Gregor Ostruh, Danijel Rančigaj, Gregor Žužej, Štefan Mutec in Luka Tramberšek. Toda stanje je bilo vseskozi napeto, saj je gradnji

149 Večer, Pohiteti z naložbami za vodo, 26. 5. 1983, str. 8.

nasprotoval grof Schrottenbach, ki si je lastil tako celjsko kot levško gmajno. O tem sta bili obveščeni celo notranjeavstrijska vlada in dvorna komora.[150]

Leta 1821 in 1822 so urejali vodotok Savinje med Medlogom in Levcem, zabijali so kole in jih oblagali, dela so nato nadaljevali v Petrovčah. Na regulacijskem načrtu Savinje med Mozirjem in Celjem je že leta 1837 na meji med Sv. Križem in Liscami vrisana 120 m dolga brv, poimenovana Lendorfersterg (Levška brv). Vrisan je tudi nasip v dolžini 400 m (proti severu, v smeri Levca). Prva večja regulacija reke Savinje je bila med letoma 1876 in 1893.

Ložnica je bila prvič regulirana že pred vojno, hkrati so urejali tudi potok Pirešica.[151] Že leta 1893 je na načrtu na levem bregu Savinje tik pred brvjo vrisan 70 m dolg presledek, ki je služil za izliv vode ob večjem vodostaju. Za prehod čez brv so pobirali mitnino, kar nakazuje zapis Mauth – mitnica.

Savinja in Ložnica sta v 20. stoletju večkrat poplavljali, in sicer leta 1901 in 1933. Leta 1954 je bila v Celju in okolici katastrofalna poplava, po večtedenskem deževju se je razbesnelo neurje, voda je odnesla tudi levški most, most so popravili, vendar je bil leta 1964 ponovno porušen.[152] Stekla so pogajanja med žalsko in celjsko oblastjo, vendar dogovora ni bilo.[153]

Na mestu, kjer je nekoč stal most, so leta 1968 zgradili levško brv, ki stoji še danes. Brv je začela graditi vojaška enota, Celjani so prispevali jekleno žico, domačini pa okrog 40 m^3 lesa. Brv je dolga okrog 68 metrov in široka malo več kot meter. Žal je bila s tem prekinjena cestna povezava. Brv so ponovno obnovili leta 1987.[154]

Ob koncu stoletja, leta 1990, je Savinja ponovno prestopila bregove. Najhuje je bilo na območju Žalca, Celja in Laškega. Pod vodo je bil takrat tudi Levec. Katastrofalne poplave so se ponovile leta 1998, ko je Savinja s pritoki poplavljala v Žalcu, Vrbju in Petrovčah. Levec je poplavila Ložnica, škoda je bila tudi tokrat ogromna. Zadnje večje poplave so bile leta 2007, ko je Savinja ponovno poplavila, poplavljen je bil tudi Levec, vendar v manjših razsežnostih kot leta 1998.[155]

150 Orožen, Zgodovina Celja in okolice, od začetka do leta 1848, str. 582.
151 Lah, Ureditev Savinjskega režima v Spodnji Savinjski dolini, Savinjski zbornik 1959, str. 289.
152 Celjski tednik: glasilo SZDL, 30. 10. 1964, str. 2.
153 http://www.porecje-savinje.si/Reka_Savinja/Kratek_pregled_vecjih_poplav_ob_Savinji/
154 Večer, 31. 7. 1968, str. 4.
155 http://www.porecje-savinje.si/Reka_Savinja/Kratek_pregled_vecjih_poplav_ob_Savinji/ (31. 7. 2018)

V zadnjem desetletju pa se prebivalci kraja spopadajo z načrti gradnje zadrževalnikov, čemur odločno nasprotujejo. Državni načrt obrambe pred poplavami namreč predvideva gradnjo številnih zadrževalnikov v Spodnji Savinjski dolini, med njimi tudi enega v Levcu. Na območju zadrževalnikov bi ob povečanem vodostaju Savinje v te zadrževalnike razlivali Savinjo in s tem poplavljali rodovitna polja. Nerešeno ostaja vprašanje ponikalnice, ki je v Levcu zaradi strukture prsti zelo pereč problem. Za zdaj je krajanom gradnjo zadrževalnikov uspelo zaustaviti.[156]

TRGOVSKI CENTRI V LEVCU

Konec 20. stoletja se je trgovina v Levcu močno razvila. Hkrati z razvojem trgovine v kraju se je razvijal tudi kraj. Levec je postal ob izgradnji blagovnic zanimiv primer oskrbovalnega središča zunaj večjega naselja.

LESNINA LEVEC

Julija 1980 se je v Levcu odprla Lesnina, ki predstavlja sodoben trgovski objekt opreme za dom in gradbenega materiala. Imela je kar 5000 m^2 uporabnih površin in 200 parkirišč. Posebnost Lesnine Levec je bila ta, da je bila na fasadi blagovnice freska Jožeta Horvata - Jakija v dolžini 77 metrov in višini 5 metrov, kar je največji sgraffito v Evropi (sgraffito je način slikanja na steno, ko slikar svetlo kritno plast deloma izpraska s temne osnove in tako upodablja sliko). Žal so jo leta 2016 prekrili s ploščami z umetnim materialom.[157]

156 http://mvd20.com/LETO2009/R27.pdf (31. 7. 2018)

157 Cerovšek, Prodajni središči Name v Žalcu ter Lesnine in Name v Levcu, Savinjski zbornik 1983, str. 207.

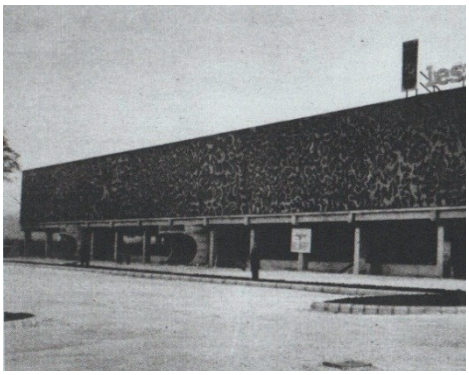

Lesnina Levec novembra 1978[158]

Lesnina Levec v letu 2015[159]

NAMA LEVEC

Kmalu po odprtju Lesnine, v drugi polovici leta 1980, je svoja vrata odprl sodoben prodajalni center Nama Levec. Takrat je veljal za največji in verjetno prvi trgovski center v Sloveniji z izjemno pestro ponudbo blaga. Imel je 4547 m^2 površine, 200 parkirišč, diskontno prodajo, restavracijo, program bele tehnike, konfekcije, kozmetike in akustike.[160]

Prvi prodajni center zunaj mest v Sloveniji

Veleblagovnica v Levcu

V soboto ob deseti uri bodo v Levcu, približno trikilometre od središča Celia, odprli sedaj že enajsto blagovno hišo ljubljanske Name. Posebnost te trgovske hiše je, da skupaj s pred leti zgrajeno blagovnico ljubljanske Lesnine sestavlja prvi prodajni oziroma nakupovalni center zunaj nekega mesta pri nas.

Na včerajšnji tiskovni konferenci v žalski Nami, ki so jo zgradili pred petimi leti, so predstavniki Lesnine povedali, da jim ni žal, da so šli v Levec. Dosegajo namreč že čez trideset milijonov dinarjev prometa mesečno. Pri Nami so za zdaj malce bolj skromni, saj imajo za prihodnje leto predvideni obseg prometa v višini 220 milijonov dinarjev.

Seveda pa je eno prodajati pohištvo in gradbeni material, drugo pa živila, konfekcijo, športno opremo in tehnično blago. Poleg tega posebej opozarjajo na diskontno prodajo živil, pijač in drugega z do deset odstotkov nižjo ceno. Omeniti velja tudi restavracijo v povezovalnem traktu obeh blagovnih hiš.

Nama v Levcu obsega okoli 4500 kvadratnih metrov površin, veljala pa je 156 milijonov dinarjev. Na tiskovni konferenci so posebej naglašali, da prodajni center, ki je le nekaj sto metrov oddaljen od meje celjske občine, ni namenjen le Celju in bližnji okolici, pač pa da računajo s kupci iz celotne celjske regije. Ker pretežno računajo z motoriziranimi kupci, so skupaj z Lesnino kupcem pripravili okoli 200 parkirnih mest, po potrebi pa bodo parkirišča še širili.

Če ne štejemo kredita izvajalca — Ingrada, Celje pri gradnji predvsem njemu namenjenega prodajnega centra v Levcu ni sodelovalo, pač pa je bila to poslovna poteza žalske občine, kamor se bo seveda stekal tudi občinski prometni davek. Organizacijsko bo Nama v sestavi TOZD žalske Name.

Članek v Večeru, novembra 1981[161]

158 Savinjski občan, 1978, številka 2, str. 1.

159 https://www.google.si/search?q=LESNINA+LEVEC&espv=2&biw=1366&bih=638&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiyn-qKpLHPAhWE6xQKHc_VAqsQ_AUIBygC#imgrc=EewXArVBExChvM%3A (1. 7. 2018)

160 Savinjski zbornik 1983, Prodajni središči Name v Žalcu ter Lesnine in Name v Levcu, Jože Cerovšek, str. 208.

161 Večer, 11. 11. 1981, str. 8.

V letu 1994 se je v zgornjem nadstropju trgovskega centra odprla trgovina s čevlji Turbo-Schuh, velikega avstrijskega podjetja, ki so jo v časopisnih člankih navajali kot veliko pridobitev širšega celjskega območja.[162] Septembra 2003 je prostore prevzel Mercator in v njih uredil sodobno trgovino.

Odprtje trgovine in trgovina leta 2018[163]

OBRT

V koledarju iz leta 1905 je bilo napisano, da je bil kraj Levec del Občine Petrovče. V kraju so bile tri gostilne, ki so jih imeli Josip Žilnik, Ana Rojc in Martin Cilenšek. Bila je tudi trgovina Franca Bergerja, ki je bil tudi čevljar. Imeli pa so tudi dva obrtnika, kovača Miha Ivaneka in Martina Flisa.[164]

V zapisnikih Zadruge gostilničarjev v Žalcu sta med letoma 1929 in 1939 navedeni le dve gostilni, in sicer gostilna Antona Zadla (pozneje bar Lučka, zdaj bar Mari: hišna št. 52) in Josipa Žilnika (hišna št. 34). Je pa mogoče razbrati iz članka v Novi dobi iz leta 1923, da je delovala tudi gostilna pri Majdič (hišna št. 19a). V Levcu so v drugi polovici 20. stoletja delovale še gostilna pri Obrez, poznejša picerija Taurus (hišna št. 40), in gostilna Intihar. V Celjskem tedniku je takrat pisalo, da so prebivalci Levca dobili svoj bife, ki ga vodi Fanika Intihar, ter da je to pomembna pridobitev za vaščane Levca in mimoidoče popotnike.[165] Leta 1995 se je na tem mestu odprla gostilna Asado, ki se je leta 2018 preimenovala v Hišo A (hišna št. 4a).

162 Večer, 16. 3. 1994, str. 10.
163 Utrip Savinjske doline, september 2003, str. 11.
164 Ježovnik, Iz koledarja za leto 1905, Savinjski zbornik 1983, str. 91.
165 Celjski tednik: glasilo SZDL, 9. 5. 1968, str. 16.

V 80. letih 20. stoletja se je začelo razvijati podjetništvo tudi v Levcu: Renault servis Podmiljšak, Grafo design, d. o. o., Levec, Parna pekarna Peter Kuder, Optika Salobir, Zidarstvo Knez in Marciuš.

Gostilna Taurus[166]

Optika Salobir[167]

Gostilna Intihar[168]

Hiša A[169]

166 http://www.picerija.net/taurus.htm (11. 8. 2018)
167 Osebni arhiv.
168 Osebni arhiv Saše Kukovič.
169 https://odpiralnicasi.com/spots/kukovic-srecko-gostilna-asado-petrovce-levec-f8bd075434 (10. 8. 2018)

VRTEC LEVEC

Zelo pomembna za kraj je bila izgradnja vrtca. Graditi so ga začeli jeseni 1978. Šlo je za montažni objekt, ki se lahko razširi. Sprejme lahko 40 varovancev. Skupaj z opremo je stal 4.000.000 dinarjev. Gradnjo je sofinancirala Krajevna skupnost Petrovče, poudariti pa je treba, da so pri izgradnji sodelovali tudi krajani z denarnimi prispevki ali prostovoljnim delom. Omeniti velja tudi dolgoletni vzgojiteljici Mileno Dosedla in Vlasto Tajnšek, ki sta dolga leta z dušo in srcem skrbeli za levško mladino. Leta 2014 je Občina Žalec obnovila celoten vrtec.

Nov otroški vrtec, ki so ga pred kratkim odprli, sodi med pomembne novejše pridobitve krajanov V Levcu. Ko je predsednik sveta krajevne skupnosti Petrovče, Rado Rotar, krajanom čestital k tej pomembni delovni zmagi, je hkrati pohvalil požrtvovalnost krajanov, ki so s prostovoljnimi deli gradnjo novega objekta pocenili.
Dejal je, da so se krajani ogreli za izgradnjo vrtca že pred petimi leti, letos pa so to svojo zamisel ob družbeni pomoči, uresničili.
Poleg prizadevnih krajanov, ki so opravili na 1000 prostovoljnih delovnih ur in brazplačno tudi navozili gramoz, so pomagali še KK Hmezad – lastna proizvodnja Petrovče, KS Petrovče, Zarja Petrovče – Žalec in drugi.
Posnetek kaže slovesnost krajanov ob otvoritvi novega otroškega vrtca v Levcu –LT

Odprtje vrtca, 1979[170]

170 Savinjski občan, september 1979, št. 9, str. 3.
171 Arhiv Toneta Tavčerja.

Odprtje vrtca 2014[171]

DRUGI SPOMENIKI

Na južni strani vasi stojita dva sakralna spomenika. Levo od gasilskega doma stoji Dominova – Pilihova kapela (hišna št. 66), obnovila sta jo leta 1997 Konrad Lipovšek in Ivan Pilih. Pri obnovi so opazili, da je bila dvakrat grajena, prvič iz kamna, drugič pa iz opeke.

Kapela na južni strani vasi[172]

V bližini vrtca stoji tudi krščanski križ oziroma razpelo. Nastanek kapele in razpela ni znan, sklepamo pa lahko, da sega v 18. ali 19. stoletje.

172 Prav tam.

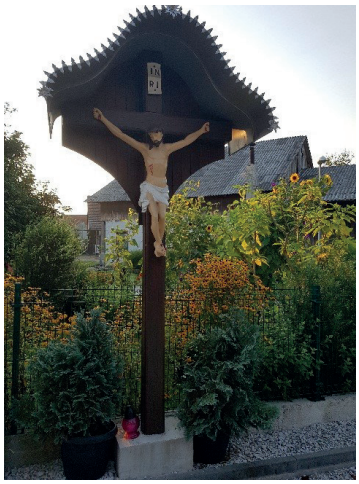

Razpelo na južni strani vasi[173]

V bližini železnice stoji tudi spomenik padlemu borcu Matiju Mirniku, ki je padel med drugo svetovno vojno na polju v Levcu. Postavljen je bil takoj po drugi svetovni vojni.

Spomenik padlemu borcu[174]

Decembra 1968 so na severni strani vasi ob glavni cesti (hišna št. 25) odkrili spominsko ploščo ob sedmi obletnici smrti književnika, publicista in gledališkega kritika Herberta Grüna. Ploščo so postavili na kraju, kjer se je smrtno ponesrečil.[175]

173 Osebni arhiv.
174 Prav tam.
175 Celjski tednik: glasilo SZDL, 19. 12. 1968, str. 47.

Spominska plošča[176]

POSAMEZNIK, KI IZSTOPA: KONRAD LIPOVŠEK

Z gotovostjo lahko trdim, da je bil Konrad Lipovšek najpomembnejša osebnost za kraj Levec v 20. stoletju. Pustil je neizbrisan pečat, sadovi njegovega dela so vidni v kraju še danes. Bil je osebnost, ki je znala povezati ljudi, jih motivirati za prostovoljno delo, ljubitelj kulture in nesporna avtoriteta kraja Levec in širše.

Konrad Lipovšek - Radi

176 Osebni arhiv Rafaela Hrustela.

Rodil se je 9. februarja 1926 v kmečki družini. Bil je tretji izmed štirih otrok. Že kot otrok je moral poprijeti za manjša dela na domačiji Lipovšek. Leta 1958 se je obvezal in sprejel od Zadruge Petrovče dva traktorja z vsemi priključki in izvajal usluge vsem kmetom v Levcu. To delo je opravljal šest let, do leta 1964, medtem pa je bil vseskozi zaposlen v Zadrugi Petrovče.

Njegova želja po znanju ga je vodila v Maribor, kjer se je izšolal za kmetijskega strojnika. Nato je se izobraževanje nadaljeval v Ljubljani in tam opravil tudi izpit za mehanizirano kurjenje. Po končanem izobraževanju se je zaposlil v tovarni Sinalka, poznejši Coca-Coli, v kateri je bil zaposlen vse do svoje upokojitve leta 1984.

Od leta 1948 je bil v odboru kupoprodajne zadruge Naproza, nato pa sodeloval pri ustanovitvi Zadruge Petrovče. Po vojaščini je spoznal ženo Anico, s katero sta skupaj preživela skoraj 50 let srečnega zakona. Vseskozi je bil dejaven na kulturnem področju; pisal je skeče, prirejal igre in bil vodja dramske sekcije pri gasilskem društvu (igre: Partizanski Jožek, Živi spomenik, Hrast in njegov sin Mihec, Pohorje zeleno, Pričarani ženin, Debeli Žan in suhi Fran, Delavski svet, Vasovalci, Ne kliči hudiča, Večer na vasi). Vsi krajani smo ga poznali kot neumornega delavca, vedno nasmejanega in dobre volje. Vsakemu je bil pripravljen priskočiti na pomoč in poprijeti za vsako delo. V Levcu in okolici verjetno ni hiše, pri gradnji katere ne bi sodeloval, naredil je kar 191 »ruštov« za strehe. Bil je tudi pevec z vsem srcem in dušo. Že leta 1948 je ustanovil in vodil Gasilsko-mladinski pevski zbor Levec, ki je deloval do leta 1956. Bil je tudi član Okteta Risto Savin Žalec, Pevskega zbora Partizan Petrovče, Pevskega zbora XIV. divizije, Pevskega zbora II. bataljona Tomšičeve brigade in vse do svoje smrti aktiven član Pevskega zbora Petrovče. Rad je živel in dihal za svoj domači kraj, bil je aktiven na vseh področjih; na področju kmetijstva in gasilstva, gradnje in obnove hiš krajanov ter na kulturnem področju. In prav za vse to njegovo delo smo mu vsi krajani še prav posebno hvaležni.

Bil je predsednik naslednjih režijskih odborov in glavni pobudnik za :

- nasipanje cest, vgradnjo kanalov (1962),
- izgradnjo mostu čez Strugo,
- izgradnjo mostu čez Savinjo,
- izgradnjo vodovoda v Levcu (1969),

- izgradnjo mostu čez Ložnico,
- prva asfaltiranja cest v Levcu,
- izgradnjo obvoznice Levec–Petrovče,
- izgradnjo viseče brvi (1968),
- izgradnjo gozdnih poti,
- izgradnjo gasilskega doma (1974),
- izgradnjo vrtca.

Vseskozi je bil dejaven kot aktiven član ali član upravnih in nadzornih odborov: Prosveta Petrovče (50 let), Pevski zbor Petrovče (52 let), Krajevna skupnost Petrovče (40 let), Kmetijska zadruga Petrovče (30 let), Prostovoljno gasilsko društvo Levec (50 let). Imel je tudi občasne funkcije v Poravnalnem svetu Petrovče, Svetu za socialno delo, OF-u in različnih nadzornih odborih. Umrl je 20. maja 2011.

Za svoje delo je prejel naslednja priznanja in nagrade:

- PRIZNANJE HMEZAD PETROVČE 1971 (za požrtvovalno delo)
- GASILSKO ODLIKOVANJE III. STOPNJE 1972 (za vestno in požrtvovalno delo v gasilski službi)
- DIPLOMA GASILSKE ZVEZE SLOVENIJE 1976 (za 30-letno aktivno delo v gasilski službi ter za požrtvovalno in nesebično pomoč)
- PRIZNANJE GASILSKEGA DRUŠTVA LEVEC 1976 (za posebne zasluge in požrtvovalno delo pri izgradnji novega gasilskega doma v Levcu)
- ODLIKOVANJE Z UKAZOM PREDSEDNIKA SFRJ JOSIPA BROZA - TITA Z REDOM ZASLUGE ZA NAROD S SREBRNO ZVEZDO 1977
- PRIZNANJE OF SLOVENSKEGA NARODA 1978 (za prizadevno družbenopolitično delo v vasi Levec in KS Petrovče)
- SAVINOVO PRIZNANJE 1979
- ZLATA GALLUSOVA ZNAČKA (za uspešno in dolgoletno delo na področju glasbene dejavnosti)
- PRIZNANJE KS PETROVČE 1978 (za prizadevno in plodno delo v organih krajevne samouprave)
- PRIZNANJE PEVSKEGA ZBORA 1978 (za vestno in dolgoletno sodelovanje v pevskem zboru)
- GASILSKO ODLIKOVANJE II. STOPNJE 1984
- BRONASTA PLAKETA 1985, SREBRNA PLAKETA 1987 ZVEZE

KULTURNIH ORGANIZACIJ ŽALEC (za nesebično delo na kulturnem področju)
- PRIZNANJE KS PETROVČE 1988 (za aktivno delo v vaškem svetu Levec, GD Levec in v kulturnem društvu)
- PRIZNANJE GASILSKEGA DRUŠTVA LEVEC 1994 (za zasluge pri krepitvi požarnega varstva)
- GASILSKO ODLIKOVANJE I. STOPNJE 2001 (za vestno in požrtvovalno delo v gasilski organizaciji)
- PRIZNANJE KS LEVEC ZA ČASTNEGA KRAJANA LEVCA 2006[177]

ZAKLJUČEK

Moj namen je bil na kratko opisati razvoj vasi Levec. Pri tem sem se spoprijela z velikim pomanjkanjem virov in literature. Vseskozi, skozi celotno obdobje, je bil Levec povezan tako s Celjem kot z Žalcem, enkrat malo bolj, drugič manj. Odločilno je na razvoj kraja vplivala tudi cesta, nekoč rimska Emona–Celeia, pozneje Trst–Dunaj, v 20. stoletju pa glavna državna cesta in povezava med Ljubljano in Celjem, vse do izgradnje avtoceste. Pa tudi tu ni šlo brez Levca, saj se je leta 1969 pojavila zloglasna cestna afera in ime kraja ponesla po vseh krajih nekdanje Jugoslavije. Vendar delo še zdaleč ni končano, za bolj poglobljeno raziskavo je treba obiskati arhiv v Gradcu, raziskati arhive drugih krajevnih skupnosti, predvsem Petrovč, prav tako tudi Občine Žalec. Brošura predstavlja začetek in zgodovinski okvir, ki se naj v prihodnje še razvija in raziskuje. Žal o Levcu nisem nikjer zasledila niti ene razglednice iz konca 19. stoletja ali začetka 20. stoletja, čeprav so razglednice na tem območju številčne, tudi za manjše kraje Spodnje Savinjske doline. Tudi v Osrednji knjižnici Celje mi niso znali pomagati glede virov, podobno je bilo tudi v Zgodovinskem arhivu Celje. Na koncu sem se posvetila izstopajočemu oziroma vidnejšemu posamezniku v kraju. Na kratko sem opisala življenje in delo pomembnega krajana Konrada Lipovška. Vsekakor to zame ostaja napol napisna zgodba, še nedokončana, ki si vsekakor zasluži nadaljevanje v bližnji prihodnosti.

177 Osebni arhiv Konrada Lipovška.

VIRI IN LITERATURA

- Blaznik, P. Historična tipografija slovenske Štajerske in jugoslovanskega dela Koroške do leta 1500, 1986-89.
- Ceste na Slovenskem skozi čas, Ljubljana: DRC, Družba za raziskave v cestni in prometni stroki Slovenije, 2014.
- Celjski zbornik 1951, Celje: Svet za prosveto in kulturo mesta Celja.
- Celjski zbornik 1957. Celje: Svet za prosveto in kulturo okraja Celje.
- Celjski zbornik 1961. Celje: Kulturna skupnost občine.
- Celjski zbornik 1982–1983.Celje: Kulturne skupnosti občine Celje.
- Celjski zbornik 1985. Celje: Kulturne skupnosti občine Celje.
- Celjski zbornik 1997. Celje: Mestna občina Celje.
- Čeh, J. Krajevna skupnost Petrovče. Celje: Grafika Gracer, 2012.
- Čeh, J. Aeroklub Celje – športno letališče Levec od Leta 1928–2013. Celje: Grafika Gracer, 2012.
- Dolinar, I. Vaška skupnost Kasaze: Iz preteklosti Kasaz in Brnice (Sv. Križ do leta 1952).
- Dunder, V. J. Štajerski raj: Savinjska dolina in Novo Celje na južnem Spodnjem Štajerskem. Žalec: ZKŠT Žalec, 2016.
- Fugger Germadnik, R. Grofje in knezi Celjski. Celje: Pokrajinski muzej Celje, 2014.
- Hren Medved, A. Jedlovčnik, J. Stare razglednice Celja. Celje: Osrednja knjižnica Celje, 2015.
- Kač, T. Monografija Žalca. Žalec: ZKŠT, 2010.
- Kladnik, D. Zgodovina letalstva: od začetkov do današnjih dni. Ljubljana: ZIP - Zavod za intelektualno produkcijo, 2008.
- Kosi, M. Potujoči srednji vek, Ljubljana: ZRC SAZU, 1998.
- Kotnik, A. Komunistična partija v revolucionarnem delavskem gibanju Savinjske doline (1920–1941). Žalec: Občinska kulturna skupnost Žalec, 1975.
- Natek, M. Poplavna območja v Spodnji Savinjski dolini. Ljubljana: Geografski inštitut Antona Melika, 1978.
- Orožen Felicijan, J. Kratka gospodarska zgodovina Celja in okolice. Celje: Odbor za proslavo 500-letnice mesta Celja, 1952.
- Orožen, I. Celska kronika. Celi: Julius Jeretin, 1854.
- Orožen, J. Zgodovina Celja in okolice: I. del od začetka do leta 1848. Celje: Kulturna skupnost občine Celje, 1971.
- Orožen, J. Zgodovina Celja in okolice: II. del (1849–1941). Celje: Kulturna skupnost občine Celje, 1974.
- Orožen, J. Oris sodobne zgodovine Celja in okolice 1941 – 1979. Celje: Kulturna skupnost občine Celje, 1981.
- Rajšp, V. Slovenija na vojaškem zemljevidu, zvezek 5, Ljubljana: Založba ZRC, 1999.
- Savinjski zbornik 1959, Žalec: Občinska kulturna skupnost, odbor za tisk in založništvo.
- Savinjski zbornik 1974, Žalec: Občinska kulturna skupnost, odbor za tisk in založništvo.
- Savinjski zbornik 1983, Žalec: Občinska kulturna skupnost, odbor za tisk in založništvo.
- Savinjski zbornik 1988, Žalec: Občinska kulturna skupnost, odbor za tisk in založništvo.
- Šaleški razgledi 1996, Velenje: Kulturni center Ivan Napotnik.
- Štrovs, M. Neme priče. Ljubljana: Nova obzorja, 2014.
- Teropšič, T. Štajerska v plamenih: taktika, orožje in oprema štirih vojsk na Štajerskem v drugi svetovno vojni. Brežice: Posavski muzej, 2012.

- Uradni list RS, št. 51/2017, 7. 7. 2014.
- Vrečar, R. Savinjska dolina. Žalec: Samozaložba, 1930.
- ZAC. Vodnik po fondih in zbirkah zgodovinskega arhiva v Celju. Celje: Zgodovinski Arhiv Celje, 1997.

ČASOPISI

- Celjski tednik: glasilo SZDL 1955, 1957, 1964, 1968
- Krila 1998
- Kronika (Ljubljana) 1986
- Nova doba 1919, 1922, 1923, 1925, 1931, 1938
- Novi tednik 1980
- Savinjski občan 1978, 1979, 1983, 1984, 1989
- Savinjski vestnik 1952
- Slovenski gospodar 1940
- Utrip Savinjske doline 2002, 2003, 2009
- Večer 1960, 1967, 1968, 1974, 1981, 1983, 1994, 2015

SPLETNI VIRI

- http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05C5002S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/10_stevilo_preb/25_05C50_prebivalstvo_naselja/&lang=2 (03.08.2018)
- https://gis.iobcina.si/gisapp/m/Default.aspx?a=zalec#a=zalec&zoom=3&lat=122096.78728&lon=517265.12578&layers=BTFFFFFFFFFFFFFFFFTTTTT (03.08.2018)
- http://www.arzenal.si/sarnas/najdisce/5677 (05.08.2018)
- http://www.celje.si/sl/content/preteklost-kne%C5%BEjega-mesta (07.08.2018)
- http://giskd2s.situla.org/rkd/Opis.asp?Esd=23193 (02.08.2018)
- leksikon zgodovina
- http://www.arhej.com/projekt-podrobno/11 (30.07.2018)
- http://www.etno-muzej.si/sl/digitalne-zbirke/fran-vesel/semf-0005383 (17.07.2018)
- http://www.zvkds.si/files/uploads/files/publication/zemlja_pod_vasimi_nogami.pd (1.8.2018)
- http://www.siranet.si/detail.aspx?ID=44586 (27. 7. 2018)
- http://www.siranet.si/detail.aspx?ID=44133 (27. 7. 2018)
- http://www.siranet.si/detail.aspx?ID=44325 (27. 7. 2018)
- https://www.stat.si/doc/pub/02-PP-244-0701.pdf (18.7. 2018)
- http://www.gz-zalec.org/-ob269ina-381alec.html (11. 8. 2018)
- http://www.rtvslo.si/lokalne-novice/celjsko-sportno-letalisce-bodo-ponovno-odprli-po-cistilni-akciji/400557 (27. 7. 2018)
- http://siol.net/novice/slovenija/pozar-na-letaliscu-levec-udarila-je-strela-foto-423914 (27. 7. 2018)
- http://www.porecje-savinje.si/Reka_Savinja/Kratek_pregled_vecjih_poplav_ob_Savinji/ (31.7.2018)
- http://mvd20.com/LETO2009/R27.pdf (31.7.2018)
- https://www.google.si/search?q=LESNINA+LEVEC&espv=2&biw=1366&bih=638&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiyn-qKpLHPAhWE6xQKHc_VAqsQ_

AUIBygC#imgrc=EewXArVBExChvM%3A (1. 7. 2018)
- http://www.picerija.net/taurus.htm (11. 8. 2018)
- https://odpiralnicasi.com/spots/kukovic-srecko-gostilna-asado-petro-vce-levec-f8bd075434, (10. 8. 2018)
- http://www.kamra.si/sl/mm-elementi/item/popis-1910.html (1. 8. 2018)
- http://www.savel-hobi.net/leksikon/zgodovina_sl/nemskop2.htm (31. 7. 2018)
- http://www.stat.si/statweb (3. 8. 2018)
- http://www.zkst-zalec.si/sl-si/imenik/148/turisticno-kulturno-drustvo-levec (15. 7. 2018)

Arhiv KS Levec.
Osebni arhiv Konrada Lipovška.
Osebni arhiv Marjana Kneza.
Osebni arhiv Rafaela Hrustla.
Osebni arhiv Saše Kukovič.
Osebni arhiv Toneta Tavčerja.